

MUSEOT MUUTTIVAT KAUPPAKESKUKSIIN: KATSAUS UUDENLAISEEN MUSEOYMPÄRISTÖÖN

Riina Pesari
Maisterintutkielma
Museologia
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Riina Pesari	
Työn nimi MUSEOT MUUTTIVAT KAUPPAKESKUKSIIN: KATSAUS UUDENLAISEEN MUSEOYMPÄRISTÖÖN	
Oppiaine Museologia	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 60
Tiivistelmä Vuosien 2019–2020 aikana Suomessa yhteensä viisi museota aloitti toimintansa kauppakeskusympäristössään. Näistä museoista Mikkelin taidemuseo, Hyvinkään kaupunginmuseo ja Helinä Rautavaaran museo toimivat eri paikassa ennen siirtymistään kauppakeskukseen. Musiikkimuseo Fame aloitti toimintansa suoraan kauppakeskuksesta ja Suomen valokuvataiteen museo laajensi toimintaansa kauppakeskukseen uudella toimipisteellä. Tutkielma analysoi kolmen tapausesimerkin kautta kauppakeskuksiin, jo olemassa olevasta museoympäristöstä, muuttaneita museoita. Museoiden sijaitseminen kauppakeskuksessa on uusi ja tutkimaton asia Suomessa, kuten pääosin myös muualla maailmallakin. Tutkimus selvittää tämän ilmiön taustalla vaikuttavia asioita, ja kuvaa ilmiöstä mediassa esiin tulleita asenteita ja käsityksiä. Museotoiminta kauppakeskuksessa asettaa vaatimuksia sekä museolle, että kauppakeskukselle. Se antaa mahdollisuuden tarkastella toimintaa aivan eri näkökulmasta kuin aiemmin. Taustalla on mielenkiinto selvittää onko ajatus museosta pysyvänä, voittoa tuottamattomana instituutiona niin syvälle juurtunut, ettei kauppakeskusta ja museota voida mitenkään yhdistää toisiinsa. Vai onko sijainti kauppakeskuksessa ainoastaan hyvä asia, joka on huomattavissa etenkin museoiden kävijämäärien nousuna ja kävijöiden kirjon monipuolistumisena.	
Asiasanat kauppakeskukset, kulttuuriympäristö, museot, muutto, toimintaympäristö	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston digitaalinen julkaisuarkisto (JYX)	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Tutkimusaiheen rajausta ja tutkimuskysymykset	4
1.2	Tutkimusmenetelmät	7
1.3	Tutkimusaineisto ja kirjallisuus	8
2	KESKEISET KÄSITTEET	10
2.1	Museoprosessit	10
2.2	Museoympäristöt	12
2.3	Kauppakeskukset	13
3	MUSEOT KAUPPAKESKUKSISSA	15
3.1	Mikkelin taidemuseo	15
3.2	Helinä Rautavaaran museo	17
3.3	Hyvinkään kaupunginmuseo	19
3.4	Musiikkimuseo FAME	20
3.5	Suomen valokuvataiteen museon toimipiste K1	21
4	MUSEOYMPÄRISTÖ MUUTTAA	25
4.1	Muuttopäätöksen taustat	25
4.2	Pysyvä vai väliaikainen tila	28
4.3	Mitkä toiminnot muuttaa, mitkä eivät ja minne päätyvät?	31
4.4	Vastaanotto: Henkilökunta, kävijät, museoiden muut viiteryhmät	34
5	KAUPPAKESKUS MUSEOYMPÄRISTÖNÄ	38
5.1	Kauppakeskukset Akseli, Entresse ja Willa	38
5.2	Sijainti ja saavutettavuus kauppakeskuksessa	40
5.3	Kävijät	41
5.4	Uudenlaisen museoympäristön hyödyt ja haasteet	44
6	LOPUKSI	47
	LÄHTEET	49

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaiheen rajausta ja tutkimuskysymykset

Maisterintutkielmani nimi on: *Museot muuttivat kauppakeskuksiin: katsaus uudenlaiseen museoympäristöön*. Nimensä mukaisesti, käsittelemäni maisterintutkielmassani viime vuosien aikana Suomessa kauppakeskuksiin toimintansa muuttaneita tai siellä toimintansa aloittaneita museoita, Mikelin taidemuseota, Helinä Rautavaaran museota, Hyvinkään kaupunginmuseota, Musiikkimuseo Famea ja Suomen valokuvataiteen museon K1 -toimipistettä, käyttäen kyseisiä museokohteita esimerkkitapauksina tutkielmassani. Aihe on tullut konkreettisesti ajankohtaiseksi Suomessa vasta muutaman viime vuoden aikana, kun yhteensä viisi museota on aloittanut toimintansa samoihin aikoihin kauppakeskusympäristössä. Valitsin tutkimusaiheekseni kauppakeskuksissa sijaitsevat museot ensisijaisesti siitä syystä, että minulla on omakohtaista kokemusta työskentelystä kauppakeskuksessa sijaitsevassa museossa. Ja aiheeseen tarkemmin perehdyttyäni huomasin, että museoiden sijaitsemisesta kauppakeskuksissa ei ole vielä tehty ainakaan kotimaista tutkimusta, joten päätin tarttua kyseiseen aiheeseen. Kiinnostavaa on, miten kauppakeskus- ja museoympäristö toimivat yhteen, ja minkälaiseksi uudenlainen museoympäristö koetaan eri näkökulmista.¹

Maailmalla, esimerkiksi Yhdysvalloissa, Lähi-Idässä ja Aasiassa, museoiden sijoittuminen kauppakeskuksiin on hieman pitkäikäisempi toimintatapa kuin Suomessa. Aivan täsmällistä tietoa luotettavista lähteistä asiasta on kuitenkin haastavaa löytää, mikäli tiedossa ei ole täsmällisesti, mistä museosta tai kauppakeskuksesta on kyse. Mahdollisesti yksi ensimmäisistä kauppakeskuksessa

¹ Honkanen 2020, 42–45.

toimivista museoista aloitti toimintansa yhdysvaltalaisessa kauppakeskuksessa vuonna 1996. Kyseessä on täysin vapaaehtoisvoimin toimiva Cleveland Hungarian Museum. Museo on sijainnut useammassa kauppakeskuksessa olemassa olonsa aikana. Vuonna 1999 museo muutti toiseen kauppakeskukseen vuokratilustannusten nousun takia, ja vuonna 2003 se siirtyi kolmanteen kauppakeskukseen, jossa se toimii edelleen.² Yhdysvaltojen lisäksi museoita sijaitsee kauppakeskuksissa erityisesti Aasiassa. Erityisen kiinnostava museokonsepti on K11 Art Mall, jonka on perustanut yrittäjä Adrian Cheng. Kyseessä on kuratoitu, kokonaisvaltainen taide- ja kulttuurikokemus vähittäismyyntitiloissa – eräänlainen taiteen ja kaupallisuuden hybridimalli. Konseptiin kuuluu myös kauppakeskuksessa sijaitseva erillinen taidetila näyttelyille, työpajoille, keskustelutilaisuuksille ja elokuvien esittämiseksi. Vastakohtana perinteisiin museoihin K11:llä ei ole aikomusta rakentaa omaa taidekokoelmaa. Sen sijaan se keskittyy vahvempien suhteiden kehittämiseen paikallisten ja kansainvälisten taiteilijoiden, kuraattoreiden, instituutioiden ja yleisöjen kanssa.³ Ensimmäinen K11 Art Mall avattiin Hong Kongissa 2009⁴, ja vuonna 2010 Cheng perusti K11 Art Foundationin (KAF) – voittoa tavoittelemattoman nykytaiteen organisaation, joka rahoitetaan täysin K11 -ostoskeskusten tuloilla.⁵ Ensimmäisen K11 Art Mall:in jälkeen niitä on avattu useisiin kaupunkeihin Manner-Kiinassa. Uusimpana vuonna 2021 avautunut Wuhan K11 Art Mall, joka toimii vertauskuvana kaupungin kaupalliselle toipumiselle korona-pandemian ‘uuden normaalin’ jälkeisenä aikana.⁶

Suomessa kauppakeskuksiin toisenlaisesta museoympäristöstä muuttaneita museoita ovat Mikkelin taidemuseo, Helinä Rautavaaran museo ja Hyvinkään kaupunginmuseumuseo. Lisäksi Helsingissä on avattu Musiikkimuseo Fame suoraan kauppakeskukseen ja Suomen Valokuvataiteen museo laajensi toimintaansa toisella toimipisteellä. Edellä mainituista museoista ensimmäisenä oma työpaikkani Mikkelin taidemuseo siirsi toimintansa kauppakeskus Akseliin kesäkuun alussa 2019. Tämän jälkeen toimintansa kauppakeskus Entressessä Espoossa aloitti Helinä Rautavaaran museo elokuun lopussa 2019⁷ ja Hyvinkään kaupunginmuseumuseo kauppakeskus Willassa marraskuussa 2019⁸. Musiikkimuseo Fame avattiin lokakuun puolivälissä 2019 kauppakeskus Triplassa⁹ ja Valokuvataiteen museon toimipiste K1 Kämp Gallerissa elokuussa 2020¹⁰. Vuotta 2019 voidaankin pitää todellisena kauppakeskuseiden

² Cleveland Hungarian Museum.

³ Grincheva 2020, 90.

⁴ "About K11 Art Mall" 2021.

⁵ Grincheva 2020, 90.

⁶ Grincheva 2020, 59; "K11 Art Mall opens in Wuhan, China" 2021.

⁷ Tuominen-Halomo 2019.

⁸ Collin 2020.

⁹ "Musiikkimuseo Famen alkutaival oli menestyksellinen" 2019.

¹⁰ "Ajankohtaista / Suomen valokuvataiteen museo laajentaa Helsingin keskustaan".

vuotena, sillä jopa neljä museota viidestä aloitti kyseisenä vuonna toimintansa kauppakeskuksessa. Maisterintutkielmassani käsittelen niitä museoita, jotka ovat sijainneet eri paikassa ennen kauppakeskukseen avautumistaan, ja ovat siirtäneet pääasiallisen toimintansa kauppakeskukseen. Tämä rajaa varsinaisen analyysin ulkopuolelle edellä mainitsemistani museoista Musiikkimuseo Famen sekä Valokuvataiteen museon toimipisteen K1. Esittelen kuitenkin näiden kohteiden taustahistoriaa, vertailukohtana kauppakeskuksiin toisesta kohteesta muuttaneiden museoiden kanssa. Fame aloitti toimintansa suoraan kauppakeskus Triplassa, eli sen toiminnassa ei ole vertailukohtaa toisenlaiseen museoympäristöön. K1 on Suomen valokuvataiteen museon toinen toimipiste, varsinaisen museon jatkaessa toimintaansa toisaalla.

Tutkimuksessani pyrin löytämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä hyötyä tai haittaa muutosta kauppakeskukseen on museolle?
- Mitkä osat museoprosessista muuttavat, mitkä ei ja miksi, minne muut osat jäävät tai päättyvät?
- Mitä vaikutuksia kaupallisella sijainnilla on museon arkeen ja toimintaan?
- Onko museon toimintatapaa muutettu sijainnista johtuen?
- Minkälaisen vastaanoton museon uusi sijainti on saanut, museon henkilökunnassa, alan toimijoissa ja museokävijöissä, mediassa esiintyvän kirjoittelun mukaan?

Varsinaisten kauppakeskuseiden lisäksi Suomessa ja maailmalla on, ja on ollut, useita väliaikaisia pop up -näyttelyitä erilisissä tiloissa tai kauppakeskusten käytävillä. Suomessa esimerkiksi Museo Militaria ja Panssarimuseo järjestivät vuoden 2016 lopulla yhteisen pop up -tilan Hämeenlinnassa tyhjentyvässä kauppakeskus Linnassa. Museotilasta käytettiin nimitystä pop up -museo Museonurkka. Kyseessä oli *”matalan kynnyksen museo, joka tarjoaa nähtävää ja tehtävää maksutta koko perheelle”*¹¹. Vuonna 2020 Museonurkan tapahtumapaikkana toiminut kauppakeskus Linna ei enää toiminut liikekeskuksena, vaan muuntui kokonaan julkisen taiteen tilaksi, kun sinne avautui kaikille avoin ja maksuton taidekeskus Kortteli2. Hämeenlinnan kaupungin kulttuuripäällikkö Janne Nieminen kertoi hanketta koordinoivan Upeartin tiedotteessa hankkeesta näin:

Kaupunkien keskustat ovat muutoksessa ja yhä suurempi osa niiden vetovoimasta perustuu tulevaisuudessa kulttuuriin, taiteeseen ja tapahtumiin. Kortteli2 on kiinnostava laboratorio, jossa tätä muutosta testataan konkreettisesti käytöstä poistuneessa liiketilassa.¹²

¹¹ Mattila 2016; Oksala 2016.

¹² Upeart 2020. Kortteli2 on julkisen taiteen hankkeita koordinoivan Upeartin kehittämä kumppanuuskonsepti, joka etsii ratkaisuja keskustojen epävarmalta näyttävään tulevaisuuteen placemakingin, taiteen ja tapahtumien keinoin. Kulttuurihankkeen tavoitteena on elävöittää tyhjiä – kuolleeksiin jo koettuja – kaupunkitiloja uuteen kukoistukseen ihmisten kiinnostuksen kohteiksi.

Tässä tapauksessa ei päästy enää hyödyntämään kauppakeskuksen asiakasvirtaa, mutta tilat ovat yhä samat kuin rakenuksen toimiessa kaupallisena ympäristönä. Ne sijaitsevat keskeisellä paikalla ja ne mahdollistavat suurien ihmismassojen vaivattoman liikkumisen tilassa. Maailmalta mielenkiintoisena esimerkkinä pop up -näyttelystä, Amsterdamissa sijaitseva Van Gogh Museum esitteli valikoimaa taiteilijan mestariteosten jäljennöksistä vuonna 2018 usean yhdysvaltalaisen kauppakeskuksen käsittävällä kiertueella. Kyseinen näyttelykiertue toteutettiin yhteistyössä The Metropolitan Museum of Artin kanssa, joka laittoi yhdessä jäljennösten kanssa esille 16 aitoa Van Goghin maalausta omista kokoelmistaan.¹³ Vaikka näyttelytoiminnan laajuus kauppakeskuksissa on hyvin vaihtelevaa ajallisesti ja tilallisesti, yksi asia pysyy samana – esillä oleva taide tai historiasta kertovat esineet ja tarinat halutaan tuoda lähemmäksi yleisöä, keskelle päivittäistä arkea.

Olen huomannut museoiden kaupallisen sijainnin aiheuttavan monenlaisia tuntemuksia niin museoiden työntekijöissä, kuin asiakkaisissa ja museoiden merkittävässä viiteryhmässäkin. Haluan selvittää, mitä erilaisten suhtautumistapojen takana on. Onko ajatus museosta pysyvänä, voittoa tuottamattomana instituutiona niin syvälle juurtunut, ettei kauppakeskusta ja museota voida mitenkään yhdistää toisiinsa? Vai onko sijainti kauppakeskuksessa ainoastaan hyvä asia, joka on huomattavissa etenkin museoiden kävijämäärien nousuna ja kävijöiden kirjon monipuolistumisena? Vaikuttaako mielipiteisiin, onko kyseessä tilapäinen vai pysyvä sijainti kauppakeskuksessa? Minkälainen merkitys museon edellisellä sijainnilla on nykyisen sijainnin hyväksymisen kannalta?

1.2 Tutkimusmenetelmät

Museologia operoi tieteenalana neljän peruskäsitteen (perusparametrin) avulla, joita ovat 1. objekti kontekstitietoineen 2. tehtävät, joita laitokset (kohta 3.) kohdistavat objekteihin ja niiden kontekstitietoihin 3. yhteiskunnan perustamat ja ylläpitämät laitokset 4. yhteiskunta näiden ”välissä”. Käsitteiden ympärillä on kulttuuri ja aika. Omassa tutkimuksessani operoidaan pääasiallisesti peruskäsitteiden 3. ja 4. avulla.¹⁴ Tarkastelen tutkimuksessani museoympäristön muutoksen vaikutusta kunkin museon toimintaan sekä muutoksesta aiheutunutta yleistä keskustelua.

Pyrin tutkimuksessani selvittämään ilmiöön vaikuttavia ideologisia, kulttuurisia, poliittisia ja taloudellisia taustoja¹⁵ ja kuvaamaan mediassa esiin tulleita käsityksiä ja asenteita kyseessä olevasta ilmiöstä. Tutkimusstrategiana on neljää museokohdetta

¹³ Scott 2018.

¹⁴ Vilkuna 2010, 51.

¹⁵ ”Menetelmäpolkuja humanisteille”.

käsittelevä vertaileva tapaustutkimus. Vertaan kohteita keskenään sekä jokaisen kohteen uutta ja vanhaa museoympäristöä toisiinsa. Kerään kohteista mahdollisimman paljon tietoa, jotka auttavat tapausten välisten yhtäläisyyksien ja erojen tunnistamisessa.

1.3 Tutkimusaineisto ja kirjallisuus

Museoiden sijoittumisesta kauppakeskuksiin Suomessa ei ole tehty tarkempaa tutkimusta, sillä kyseessä on melko uusi asia. Aiheesta on kuitenkin kirjoitettu viimeisien vuosien aikana useita artikkeleita ja mielipidekirjoituksia, joista saa käsityksen, että aihe kiinnostaa laajemmaltikin. Rajaan tutkimukseni ulkopuolelle haastattelut ja käytän materiaalia, johon jokaisen on mahdollista päästä käsiksi. Käytän tutkimusaineistona valmiiksi olemassa olevia dokumentteja, kuten lehtiartikkeleita, mielipidekirjoituksia, arkistoaineistoa ja tilastoja. Tärkeimpänä aineistona tutkimuksessani käytän mediassa olevaa kirjoittelua aiheeseen liittyen. Suurinta osaa museoista on käsitelty oman alueensa paikallisissa sanomalehdissä sekä paikallisesti ja valtakunnallisesti toimivan Suomen Yleisradion (Ylen) uutisoinnissa. Suurin osa Mikkelin taidemuseota koskevista kirjoituksista on ilmestynyt paikallisessa Länsi-Savossa, Hyvinkään kaupunginmuseota on käsitelty paljon Aamupostissa ja Helinä Rautavaaran museota Länsiväylässä. Lisäksi kohteista on kirjoitettu valtakunnallisessa mediassa kuten Helsingin Sanomissa.

Käytän tutkimusaineistona myös arkistoaineistoa ja museostrategioita museoiden muuttopäätöksiä koskien. Etenkin kunnallisten museotoimijoiden eli Mikkelin taidemuseon ja Hyvinkään kaupunginmuseon osalta hallinnollisia päätöksiä voi lukea kaupunkien sähköisestä asiakirjahallinnasta kaupunkien verkkosivujen kautta. Museostrategiat löytyvät samalla tavoin. Helinä Rautavaaran museo on säätiön ylläpitämä kohde, joten tietoja on löydettävissä säätiön ylläpitämistä yksityisistä kanavista. Tässä tapauksessa museonjohtaja Ilona Niinikangas antoi tietoa aiheesta pyynnöstäni.¹⁶ Museoiden toiminnan vertaamiseen, edellisessä ympäristössä verrattuna kauppakeskusympäristöön, käytän Museoviraston vuosittain museoilta keräämiä Museotilastoja soveltuvilta osin.

Lähteinä käytän kirjallisuutta, joka käsittelee museolaitosten ja museo- ja kauppakeskusrakennusten historiaa Suomessa, museoita tilana, paikkana ja ympäristönä sekä museoiden tehtäviä ja roolia ja yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Museolaitosten ja museorakennusten historiaa Suomessa käsitellään ainakin museologian

¹⁶ Niinikangas 2022.

perusteoksissa Suomen Museohistoria¹⁷ ja Museologia tänään¹⁸. Museo- ja kauppakeskusrakennusten historiasta kerrotaan esimerkiksi teoksessa Rakennetun Suomen tarina¹⁹. Tilaa, paikkaa ja ympäristöä käsitellään kulttuurien tutkimusta ja etenkin kaupunkitutkimusta käsittelevissä teoksissa, kuten Askel kulttuurien tutkimukseen²⁰ ja Muistin kaupunki²¹. Museoiden tehtäviä ja roolia käsitellään uudemmissa teoksissa The Role of Today's Museum²² ja Creating the Visitor-Centered Museum²³. Kansainvälisesti aihetta on sivuttu ainakin Natalia Grinchevan kirjoittamassa teoksessa Global Trends in Museum Diplomacy: Post-Guggenheim Developments. Teoksessa käsitellään museoiden muuttumista aktiivisiksi taloudellisiksi toimijoiksi sen sijaan, että ne toimisivat vain yhteiskunnan tuella tai yksityisellä rahoituksella. Tässä teoksessa ta-pausesimerkkinä Guggenheimin jälkeisestä kehityksestä käsitellään Kiinalaista K11 Art Mall:ia, jonka mainitsin johdannossa esimerkkinä mielenkiintoisesta kauppakeskuseksestä.²⁴ Edellä mainitussa Creating the Visitor-Centered Museum -teoksessa tuodaan esiin myös päinvastaista kulttuuripolitiikka esimerkiksi Glasgow'ssa. Siellä kaupunginhallitus pitää kulttuuria ja taidetta samanarvoisena liikunnan, ope-tuksen ja terveyden kanssa. Joten niiden täytyy olla saavutettavissa kaikille, muun muassa museoiden pääsymaksuttomuuden muodossa.²⁵

¹⁷ Pettersson ja Kinanen 2010.

¹⁸ Kinanen 2009.

¹⁹ Hautajärvi 2017.

²⁰ Kouri 2015.

²¹ Lento ja Olsson 2013.

²² Gray & McCall 2020.

²³ Samis & Michaelson 2017.

²⁴ Grincheva 2020.

²⁵ Samis & Michaelson 2017, 129.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Museoprosessit

Museo ei ole vain rakennus, jossa se sijaitsee, vaan ennen kaikkea sisältö tekee museosta museon. Museot pitävät sisällään suuren määrän monenlaisia toimintoja, ja ne hoitavat lukuisia tehtäviä yhteiskunnassa, monista eri syistä²⁶. Kokoelmat, näyttelyt, yleisötyö, ja kaikki muu näihin tehtäväkokonaisuuksiin liittyvä toiminta kuuluu nykyaikaisen museon tehtävänkuvaan. Nämä museon tehtäväkokonaisuudet koostuvat sarjasta tehtäviä ja tapahtumia, jotka vaikuttavat kokonaisuudessaan työn tulokseen.²⁷ Näitä kokonaisuuksia voidaan kutsua *museoprosesseiksi*. Työssäni pohdin, mitkä osat museoprosessista muuttaa kauppakeskukseen museon mukana, mitkä ei ja miksi, ja minne muut osat jäävät tai päätyvät.

Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums) on määritellyt museotyön eettiset säännöt, jotka ovat nykyään tärkein yhteinen ohjeisto museoalan ammattilaisille ja samalla koko museotoiminnan kulmakivi. Eettiset säännöt asettavat vähimmäisvaatimukset museoiden ja niiden henkilökunnan ammattimaiselle toiminnalle ja kertovat yleisölle, mitä museoilta ja museoammattilaisilta voi odottaa. ICOMin eettiset säännöt määrittelevät museoiden tehtävät tiivistetysti näin:

Museoiden tehtävänä on säilyttää, tulkita ja edistää ihmiskunnan luonnon- ja kulttuuriperintöä. Museon hallintoelimet ovat vastuussa siitä, että museon institutionaalinen asema, aineelliset ja taloudelliset voimavarat sekä henkilökunta ovat asianmukaisia.²⁸

²⁶ Gray & McCall 2020, 7.

²⁷ Pesonen 2019.

²⁸ Kinanen 2007, 133; Guttorm, Langinauer ja Patokorpi 2021.

Museotyön eettiset säännöt toimivat museoprosessien lähtökohtana, museotoiminnan ytimenä. Ne määrittelevät museoiden ydintoiminnot, joiden pohjalta voidaan löytää ainakin seuraavia museoprosesseja: näyttelytoiminta, kokoelmanhallinta, kulttuuriympäristötyö ja yleisötyö. Lisäksi museoilla on myös ydintehtäviä tukevia toimintoja, kuten museokauppa, asiakaspalvelu ja tekniset työt. Museoprosesseja on käsitelty vuonna 2020 ilmestyneessä teoksessa *The Role of Today's Museum*. Kyseisessä teoksessa museoiden toiminnot on jaoteltu neljään ryhmään: ydintoimintoihin, organisaation sisäisiin toimintoihin, käyttötoimintoihin ja yhteisöllisiin toimintoihin. Ydintoiminnoiksi on määritelty ne toiminnot, jotka on suoritettava, jos instituutio haluaa sopia ICOMin antamaan museon määritelmään.²⁹

Museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi; on avoinna yleisölle; hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään³⁰.

Teoksessa *Creating the Visitor-Centered Museum* museot on jaoteltu kokoelmiin perustuviin museoihin ja kävijäkeskeisiin museoihin.³¹ Tämä jaottelu vaikuttaa ilmeisesti museoprosessien tärkeysjärjestykseen. Kävijäkeskeisyyteen pyrkiessä etusijalla on näkökulma, jossa keskitytään yhteisölliseen vuorovaikutukseen, kokoelmien ohitse, ja jopa kyseenalaistetaan sääntöjen mukaiset museontehtävät.³² Luonnollisesti kokoelmiin perustuvissa museoissa tärkeimpiä museoprosesseja ovat kokoelmanhallinta, museotyyppin mukaisesti, sisältäen esineet, valokuvat, taideteokset sekä luonnontieteelliset näytteet. Kokoelmanhallinta sisältää muun muassa luetteloinnin, tutkimuksen, konservoinnin, säilyttämisen ja näytteille asettamisen toimenpiteet. Kun taas kävijäkeskeisissä museoissa tärkeimpänä museoprosessina voidaan pitää yleisötyötä eli museo-opetusta, johon sisältyvät työpajat, opastukset ja niistä viestiminen.

Museot voidaan jakaa karkeasti neljään eri museotyyppiin, niiden keräämän objektityypin perusteella. Nämä museotyyppit ovat: taidemuseot, kulttuurihistorialliset museot, luonnontieteelliset museot ja erikoismuseot.³³ Tutkimuksessani käsiteltävät kohteet ovat tyyppiltään taidemuseo, kulttuurihistoriallinen museo ja useampi erikoismuseo. Pääpiirteittäin erityyppisten museokohteiden *Museoprosessit* eli museoiden tehtävät ovat samanlaisia, mutta museosta riippuen prosessien painotus vaihtelee.

²⁹ Guttorm, Langinauer ja Patokorpi 2021, 29.

³⁰ Gray & McCall 2020, 16.

³¹ Samis & Michaelson 2017.

³² Samis & Michaelson 2017, 143.

³³ ”Meistä ja museoalasta. Museolaitos Suomessa”.

2.2 Museoympäristöt

Museoympäristöt-käsitettä tarkastellessa en keskity ainoastaan museoiden fyysiseen tilaan ja sijaintiin vaan, mitä merkityksiä nämä paikat tuottavat kohteiden kokijoille.³⁴ Museoympäristöillä tarkoitan rakennettua ympäristöä eli museorakennuksia ulko- ja sisätiloineen. Museoiden olemukseen on liitetty mielikuva pyhydestä ja arvokkuudesta, kokoelmien luonteen ja museoiden sijainnin takia. Aluksi kokoelmat muodostuivat harvinaisuuksista ja kuriositeeteista, ja ne sijaitsivat arvokkaassa ympäristössä, kuten temppelissä, palatsissa tai linnassa.³⁵ Perinteisesti myös hienot näkymät ulos ja puisto vesielementteineen ovat kuuluneet museoympäristöön³⁶. Tämä ajatus on varmasti muokannut käsityksemme museorakennuksista, ja vaikuttaa mielikuvaamme edelleenkin minkälainen museon tulee puitteiltaan olla.

Suomessa ja muualla maailmalla museot sijaitsevat pääosin vanhemmissa rakennuksissa, jotka ovat alkuperäisesti olleet muussa kuin museokäytössä. Suomessa yleisin museotyyppi on talomuseo eli maalaistalo pihapiireineen paikoilleen museoituna (in situ) tai yleisemmin siirrettynä (translokalisoituna). Muita suosittuja museoiksi muutettuja rakennuksia ovat lainajvästönmakasiinit ja kivinavetat sekä teollisuustyöväenasunnnot 1900-luvun alusta. Lisäksi museokäytössä on useita kaupunkirakenteeseen liittyviä rakennustyyppejä, kuten huviloita, kartanoita, pappiloita, taiteilijakoteja ja virkataloja. Museokäytössä on myös kasarmeja, kirkkoja, linnoja ja linnoituk-
sia.³⁷ Tässäkin työssä käsiteltävistä kohteista kaikki neljä ovat muuttaneet (tai lisännyt toimispisteiden määrää) kauppakeskukseen vanhemmasta rakennuksesta. On siis hyvin tyypillistä, että museo sijaitsee muussa kuin museokäyttöön valmistuneessa rakennuksessa, kuten nykyään kauppakeskuksessa.

Suomessa on rakennettu myös puhtaasti museokäyttöön rakennuksia, ja vuonna 2010 Suomen museoista viisi prosenttia sijaitsi museoiksi alun perin valmistuneissa rakennuksissa. Ja näistä uudisrakennuksista puolet olivat taidemuseoita.³⁸ Museorakentaminen voidaan jakaa kolmeen päävaiheeseen: Ensimmäinen vaihe on monumentaalisuus, jota Ateneum ja Turun taidemuseo edustavat. Toisena vaiheena pidetään 1960–1970-lukujen ulospäin neutraalia museoarkkitehtuuria, kuten Keski-Suomen museota ja Alvar Aalto -museota Jyväskylässä. Ja kolmantena vaiheena hätkähdyttävää vau-arkkitehtuuria, jonka aloitti Kiasma 1990-luvun lopulla ja jatkoi esimerkiksi Amos Rex vuonna 2018.³⁹

³⁴ Enges ym. 2015, 133.

³⁵ Kostet 2009, 138.

³⁶ Rönkkö 2010, 229.

³⁷ Rönkkö 2010, 229–230.

³⁸ Rönkkö 2010, 230.

³⁹ Niskanen 2017, 179; ”Arkkitehtuuria vautsi vau!” 2019.

Museon merkityksestä yhteisön identiteetille kertoo osaltaan sen paikka, minkälaisessa tilassa ja ympäristössä museo sijaitsee.⁴⁰ Teoksessa Askel kulttuurien tutkimukseen, artikkelissa Tila, paikka ja ympäristö kerrotaan rakennetun tilan merkityksestä seuraavasti:

Arkkitehtoninen, rakennettu tila vaikuttaa ihmisiin, tunteisiin ja asteihin. Se ilmaisee sosiaalista järjestystä, nykyisin ehkä vähemmän silmiinpistävästi ja jäykästi kuin menneisyydessä.", "Rakennettu tila muovaa käyttäjää ja käyttäjä tilaa. Rakennetun ja sosiaalisen kohtaamisesta syntyy eletty tila⁴¹.

Ihmisillä on usein tietynlainen ennakkokäsitys, missä museoiden tulisi sijaita ja miltä niiden tulisi näyttää, jotta ne täyttäisivät omasta mielestä museon määritelmän. Kuitenkin nykyään useimpien museoiden toimivuus on riippuvainen eri toimintojen sekoittumisesta ja toimijoiden yhteistyöstä⁴². Tästä johtuen museokäyttöön on päätynyt hyvinkin monenlaisia rakennuksia ja museoiden prosessit ovat hyvin erilaisia.

2.3 Kauppakeskukset

Mielestäni on tärkeää määritellä *kauppakeskukset*-käsitteen merkitys, sillä tutkimukseni käsiteltävien museoiden lisäksi on paljon museoita, jotka sijaitsevat kauppakeskuksen omaisessa ympäristössä tai muuten kaupallisessa ympäristössä. Tästä hyvänä esimerkkinä on Helsingin taidemuseo HAM, joka sijaitsee Tennispalatsissa Kampin kaupunginosassa. Kyseessä on historiallinen rakennus vuodelta 1937, jonka ulkoiset tyylipiirteet on pyritty säilyttämään, käyttötarkoituksen muuttuessa. Alun perin Tennispalatsi suunniteltiin pitämättömien vuoden 1940 Helsingin olympialaisten tilapäiseksi autojen säilytys- ja huoltorakennukseksi. Rakennushankkeen edetessä sinne rakennettiin myös tenniskenttiä, jotka antoivat rakennukselle nimensä.⁴³ Tennispalatsi on määritelty esimerkiksi kulttuurin ja vapaa-ajan keskuksesi⁴⁴ ja elokuva- ja museokeskuksesi⁴⁵ tai viihde- ja huvittelukeskuksesi, ei puhtaasti kauppakeskuksesi, sillä siellä sijaitsee taidemuseon lisäksi elokuvateatteri ja useita pieniä liikkeitä.

Kaupallisten keskusten käsitteistä on julkaistu vuonna 2003 määritelmät kauppa- ja ostoskeskusten järjestö Suomen Kauppakeskusyhdistys ry:n⁴⁶ toimesta.

⁴⁰ Rönkkö 2010, 239.

⁴¹ Enges ym. 2015, 138.

⁴² Niskanen 2017, 185.

⁴³ Timonen 2018, 3–5.

⁴⁴ "Tennispalatsi" 2021.

⁴⁵ "Tennispalatsi".

⁴⁶ Kauppakeskukset 2020 -julkaisu. 2020. *Suomen Kauppakeskusyhdistys ry on kauppa- ja ostoskeskusten järjestö, jonka toiminnassa omistajat, kauppakeskusjohto ja alan asiantuntijat kohtaavat. Järjestön jäseninä ovat maan merkittävimmät kauppakeskukset ja kauppakeskusomistajat. Yhdistyksen visiona on*

Määritelmät on tehty keskusten nimen, sisällön, koon ja toimintatavan perusteella. Tarkoituksena on, että määritelmät yhdenmukaistavat, selkeyttävät ja vakiinnuttavat kaupallisten keskusten käsitteiden käyttöä. Määritelmistä kerrotaan, että ne eivät ole aukottomia ja aina esiintyy myös rajatapauksia, jolloin kyseessä voi olla useamman kaupallisen keskuksen tyyppi. Kaikkia määriteltyjä keskuksia ei myöskään vielä esiinny Suomessa. Suomen Kauppakeskusyhdistys ry:n on jaotellut kaupalliset keskuksukset seuraavasti keskustyypeittäin: kauppakeskus, hypermarketkeskus, ostoskeskus, liikekeskus, kauppiastavaratalo, kauppahalli, erikoiskauppojen keskus, merkkituotemyymälöiden keskus, kodin rakentamisen ja sisustamisen keskus, viihde- ja huvittelukeskus ja life style center. Suomen Kauppakeskusyhdistys ry on määritellyt julkaisussaan kauppakeskuksen näin:

Kauppakeskus muodostuu liikerakennuksesta, jossa myymälät ja palvelut avautuvat sisäänpäin käytäville tai keskusaukiolle. Vuokrattavan liiketilan määrä on yleensä vähintään 5000 h-m². Kauppakeskuksessa on vähintään 10 myymälää. Kauppakeskuksessa on yksi tai useampi ankkuri- tai veturiyrittäjä ja joukko avainyrityksiä sekä muita myymälöitä ja palveluja. Palvelut voivat olla joko kaupallisia tai julkisia. Yksittäisen yrityksen osuus liiketilan kokonaismäärästä ei ylitä 50 %. Kauppakeskuksella on yhteinen johto ja markkinointi.⁴⁷

Useat museot sijaitsevat keskellä kaupallista ympäristöä, vilkkaiden asiointireitien varrella. Erona kauppakeskuksissa sijaitseville kohteille, ne sijaitsevat usein omissa, museotoiminnalle omistetuissa rakennuksissa. Tällaisista kohteista hyvänä esimerkkinä on Jyväskylässä, kävelykadun varrella, entisen pankin tiloissa, sijaitseva Suomen käsityön museo.⁴⁸

Kauppakeskusten vetovoimaisuus perustuu monipuolisuuteen, saman katon alle on yhdistetty erilaisia ostos-, palvelu- ja viihtymismahdollisuuksia ennakkoloolottomasti. Edelläkävijyys asiointitarpeiden yhdistelyssä on tuonut myös museoille mahdollisuuden olla osa kauppakeskusten tarjontaa.⁴⁹ Julkisten palveluiden, kuten museoiden, yhdistäminen kaupallisten palveluiden rinnalle on tullut yhä tärkeämmäksi monipuolisen palvelukokonaisuuden muodostamisen takia. Sekä kauppakeskuksilla että museoilla on tutkittuja tekijöitä, jotka vaikuttavat niiden menestymiseen. Kauppakeskuksilla näitä menestystekijöitä ovat: fyysiset tekijät eli sijainti, koko, kerroksellisuus, pysäköinti, näkyvyys ja saavutettavuus; palvelutaso ja toiminnallisuus eli palvelujen monipuolisuus ja toimialojen kokoonpano sekä löydettävyys ja viihtyisyys.⁵⁰

menestyvä ja kehittyvä kauppakeskusliiketoiminta, jossa kauppa ja palvelut muodostavat houkuttelevan kokonaisuuden.

⁴⁷ Kauppakeskukset 2020 -julkaisu. 2020, 153–154.

⁴⁸ "Museon historiaa".

⁴⁹ Heinimäki 2006, 228.

⁵⁰ Heinimäki 2006, 230.

3 MUSEOT KAUPPAKESKUKSISSA

3.1 Mikkelin taidemuseo

Mikkelin taidemuseon perustana on kuvanveistäjä Johannes Haapasalon Mikkelin kaupungille tekemä lahjoitus vuodelta 1963. Mikkelissä syntynyt Haapasalo lahjoitti kaikki halussaan olleet tuhat teostaan Mikkelin kaupungille. Tästä syntyi Mikkelin taidemuseo, joka nimettiin aluksi Johannes Haapasalon museoksi. Museo avattiin vuonna 1970, ja sen perusnäyttelynä oli avautuessaan osa Haapasalon lahjoittamasta kokoelmasta.⁵¹ Mikkelin taidemuseo on Mikkelin kaupungin omistama museo. Se on osa Mikkelin kaupungin museoita, joihin kuuluu taidemuseon lisäksi neljä kulttuurihistoriallista ja kolme sotahistoriallista museokohdetta.⁵² Taidemuseo toimi Mikkelin keskustassa, Hallituskadun ja Ristimäenkadun kulmassa, sijaitsevassa Graniittitalona tunnetussa rakennuksessa avautumisestaan alkaen. Kyseessä on jugendtyylinen kivitalo vuodelta 1912, jonka on suunnitellut silloinen Mikkelin lääninarkkitehti Armas Rankka. Graniittitalon rakennutti kauppaneuvos David Pulkkinen asuin- ja liiketaloiksi, ja siinä käytössä se toimikin vuoteen 1970 saakka, ja osittain sen jälkeenkin.⁵³ Historiallisesti merkittävää on, että ylipäällikkö C. G. E. Mannerheimilla oli asunto Graniittitalossa jatkosodan aikana.⁵⁴ Rakennuksessa on kaksi varsinaista kerrosta sekä kellari- ja ullakkokerrokset. Rakennuksen nykyinen ulkoasu on 1940-luvun lopulta, sillä talo vaurioitui talvisodan pommituksissa, menettäen muun muassa fasadin jugend-tyyliset kasviornamenttikoristeensa.⁵⁵

⁵¹ Hyvönen 2018, 102.

⁵² ”Museot”.

⁵³ Hyvönen 2018, 107.

⁵⁴ ”Mannerheimin saappaan jäljillä” 2018.

⁵⁵ Hyvönen 2018, 107.

Aloittaessaan toimintansa Mikkelin taidemuseo oli 1970-luvun alussa vuokralla osassa Graniittitaloa, sillä rakennus oli David Pulkkisen perikunnan omistuksessa. Vuonna 1973 Mikkelin kaupunki vastaanotti Suomen kielen lehtori Martti Airion taidehistoriallisesti merkittävän taidekokoelman sekä antiikkiesineitä, itämaisia mattoja ja hänen Helsingissä sijaitsevan asuntonsa testamenttilahjoituksena. *”Vastaanottaessaan kokoelman kaupunki lupautui pitämään Airion taidekodin esillä eheänä kokonaisuutena.”*⁵⁶ Tästä johtuen museo tarvitsi lisätilaa kasvaville kokoelmilleen ja niiden esillä ololle, joten Mikkelin kaupunki osti Graniittitalon omakseen samana vuonna. Taloa remontoitiin vuonna 1975 taidemuseon käyttöön paremmin soveltuvaksi. Tämän testamenttilahjoituksen myötä Johannes Haapasalon museon nimi muutettiin vuonna 1976 virallisesti Mikkelin taidemuseoksi, kun museon uudistetut tilat avautuivat yleisölle. Esillä oli kaksi pysyvää näyttelyä; Johannes Haapasalon veistoskokoelma ja Martti Airion taidekokoelma antiikkiesineineen ja itämaisine mattoineen. Taidemuseo ei kuitenkaan vielä ole ollut ainut toimija Graniittitalossa, sillä taloon muuttivat myös vuonna 1976 maistraatti ja raastuvanoikeus.⁵⁷ Vuonna 1981 Mikkelin taidemuseo nimettiin Etelä-Savon aluetaidemuseoksi⁵⁸. Tämän muutoksen myötä taidemuseo sai hoidettavakseen tavallisten taidemuseotehtäviensä, kuten tallennus-, tutkimus- ja näyttelytoiminnan, lisäksi museoasetuksen mukaiset tehtävät.⁵⁹ Uudistetun museolain astuttua voimaan 1.1.2020 aluetaidemuseojärjestelmän korvasi alueelliset vastuumuseot, jotka hoitavat alueellista taidemuseotehtävää eli edistävät ja ohjaavat taidemuseotoimintaa omalla toiminta-alueellaan. Näin olleen Mikkelin taidemuseostakin tuli Etelä-Savon alueen taidemuseotehtävää hoitava vastuumuseo.⁶⁰

Mikkelin taidemuseo toimi Graniittitalossa avautumisvuodestaan 1970 aina vuoteen 2018 saakka. Vuodesta 1995 taidemuseo sai koko talon omaan käyttöönsä, kun Graniittitalo tyhjentyi muista toimijoista. Tästä lähtien talossa sijaitsevat taidemuseon näyttelytilojen lisäksi, museon lipunmyynti ja pieni museokauppa, osa taidemuseon kokoelmatiloista, Mikkelin kaupungin museoiden valokuva-arkisto ja kirjasto, yleistä varasto- ja säilytystilaa ja kokoelmien käsittelytilaa sekä Mikkelin kaupungin museoiden toimisto ja museoiden koko henkilökunnan työtilat ja taukotila.⁶¹ Näyttelytilat käsittivät pysyvät näyttelyt sekä tilat vaihtuville näyttelyille.

⁵⁶ Puntanen 2012, 30.

⁵⁷ Hyvönen 2018, 107; Puntanen 2012, 30.

⁵⁸ Puntanen 2012, 30.

⁵⁹ ”Meistä ja museoalasta. Taidemuseot”; ”Museoasetus 1312/1992” 1992. *Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävänä on: 1) edistää ja ohjata museotoimintaa toiminta-alueellaan; 2) huolehtia alueensa museotoimintaan liittyvien keskusrekisterin ja -arkistojen ylläpidosta; 3) huolehtia niistä valtiolle kuuluvista museoalan tehtävistä, joista on museoviraston kanssa erikseen sovittu; sekä 4) suorittaa opetusministeriön antamat muut erityistehtävät.*

⁶⁰ ”Alueelliset vastuumuseot”.

⁶¹ Puntanen 2012, 30.

Mikkelin taidemuseo sulki ovensa yleisöltä Graniittitalossa helmikuun alussa 2018, ja se avasi ovensa kauppakeskus Akselissa 9.6.2019.

3.2 Helinä Rautavaaran museo

Helinä Rautavaaran museo on saanut nimensä, elämäntyönsä kulttuurien ja uskontojen dokumentoijana ja maailmanmatkaajana tunnetun, filosofian maisteri Helinä Rautavaaran (1928–1998) mukaan. Museon perustana on hänen lukuisilta matkoiltaan Euroopan ulkopuolisiin kohteisiin kertynyt kokoelma. Tämä kokoelma sisältää rituaali-, taide- ja käyttöesineitä eri kulttuureista sekä valokuvia ja audiovisuaalista materiaalia. Helinä Rautavaara tutustui Pohjois-Afrikkaan, Lähi-itään ja Etelä-Aasiaan aluksi toimittajana, kirjoittaen matkoistaan artikkeleita ja tehden radio- ja tv-ohjelmia. Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa matkatessaan ja eläessään hän keräsi materiaalia väitöskirjaansa varten. Vaikka väitöskirja ei valmistunut, aineistoa kertyi paljon. Tästä sai alkunsa myös Rautavaaran ensimmäinen varsinainen kokoelma, joka oli 400 teosta käsittävä Brasilia-aiheinen kirjasto. Hänen ensimmäisen museonsa perustana taas oli Haitista ja Dominikaanisesta tasavallasta hankittu temppelesineistö.⁶² Helinä Rautavaaran museossa tällä hetkellä oleva kokoelma sisältää 3000 esinettä, pääasiassa painottuen 1900-luvun brasilialaiseen ja afrikkalaiseen esineistöön. Maininnan arvoinen on museossa oleva Suomen laajin länsiafrikkalaisten esineiden kokoelma.⁶³

Aluksi Helinä Rautavaaran kokoelma oli Suomessa hänen yksityisasunnossaan ja muissa hänen omistamissaan kiinteistöissä. Nämä tilat kävivät kuitenkin pieniksi, joten lisää tilaa, myös kokoelman esittelylle, oli saatava. Tämä toteutuikin ensimmäisen yleisölle avoimen yksityismuseon myötä, jonka Helinä Rautavaara perusti vuonna 1991. Samana vuonna alkoi myös kokoelman luettelointi. Museo sijaitsi Helsingissä, Töölön kaupunginosassa osoitteessa Ruusulankatu 8, vuokratussa tilassa, joka oli aiemmin ollut liiketilana. Kyseessä oli Baga-Zombie-museo, jossa oli esillä haitilaista rituaaliesineistöä sekä buddhalaista, länsiafrikkalaista ja meksikolaista esineistöä. Hieman myöhemmin museo laajeni, ja Rautavaara vuokrasi lisää tilaa uudelle saman aihepiirin museolle vuonna 1995 osoitteesta Ruusulankatu 11. Helinä Rautavaara halusi saada turvattua kokoelmansa tulevaisuuden, joten vuonna 1997 perustettiin säätiö ylläpitämään museota. Neuvottelut säätiön perustamiseksi olivat vaiheikkaat, osittain Helinä Rautavaaran ehdottomista mielipiteistä johtuen.⁶⁴ Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö kuitenkin perustettiin, ja siinä on edustajat Espoon kaupungilta, Suomen museoliitosta, Suomen antropologisesta seurasta ja Helsingin

⁶² Hirvonen-Nurmi 2012, 15–16.

⁶³ ”Tietoa museosta. Kokoelma”.

⁶⁴ Hirvonen-Nurmi 2012, 19; Laitinen 2019, 321.

yliopistosta. Säätiön tehtävänä on museon ylläpidon lisäksi edistää Euroopan ulkopuolisten kulttuurien tuntemusta.⁶⁵ Museon toimintaperiaatteista kerrotaan näin:

Museon erityisalaa ovat kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta syntyneet ja syntyvät monikulttuuriset ilmiöt. Museosta on tullut erilaisten ihmisten, kulttuurien, tieteen- ja taiteenalojen kohtaamispaikka. Näyttelyiden ja yleisötyön avulla museo pyrkii lisäämään museovieraiden kokemusta erilaisuudesta ja levittämään suvaitsevaisuutta.⁶⁶

Säätiön perustamisen, testamenttilahjoituksen ja Espoon kaupungin antaman rahoituksen myötä kokoelmat asunnosta ja muista kiinteistöistä sekä Ruusulankadun yksityismuseoista siirrettiin Espoon Tapiolaan, Aarno Ruusuvuoren 1960-luvulla suunnittelemaan teollisuuskiinteistöön, Weilin & Göösin painotaloon. Museolle oli kunnostettu tilat talon kolmanteen kerrokseen 1970-luvulla rakennettuun uudisosaan. Helinä Rautavaaran museo avattiin siellä vuonna 1998, vain neljä kuukautta Helinä Rautavaaran kuoleman jälkeen.⁶⁷ Painotalo siirtyi vuonna 2001 Espoon kaupungin omistukseen, ja se muutettiin vuonna 2005 Näyttelykeskus WeeGeeksi arkkitehti Timo Airaksen suunnitelman mukaan.⁶⁸ Avautuessaan näyttelykeskuksena vuonna 2006 Helinä Rautavaaran museo siirtyi rakennuksen toiseen kerrokseen. Lisäksi rakennuksessa toimi tällöin tilojen pääkäyttäjä Espoon modernin taiteen museo EMMA, Espoon kaupungin museo, Kellomuseo sekä Lasten Päivän säätiön lelumuseo. Museo-toimijoiden lisäksi tiloihin oli sijoittunut myös muita kulttuurialan toimijoita. Helinä Rautavaaran museo toimi Näyttelykeskus WeeGeessä maaliskuun loppuun 2016 saakka, jonka jälkeen se muutti väliaikaisesti tiloihin, näyttelykeskuksen viereen, osoitteeseen Ahertajankuja 4, Espoon modernin taiteen museon edeltäjän, Galleria Otson entisiin tiloihin. Helinä Rautavaaran museon uudet tilat avautuivat näissä väliaikaisissa tiloissa helmikuussa 2017, museon toimiessa yhä osana Näyttelykeskus WeeGeetä. Jo tällöin oli ilmoitettu museon sijaitsevan siellä vuosien 2017–2018 välisen ajan, vaikka muuttohetkellä seuraavista tiloista ei ollut vielä tietoa.⁶⁹ Asia eteni, ja syyskuussa 2018 tiedotettiin, että Helinä Rautavaaran museolle rakennetaan tiloja kauppa- ja palveluskeskus Entressen, Espoon keskukseen. Museo avautui kauppa- ja palveluskeskuksessa 31.8.2019.⁷⁰

⁶⁵ "Tietoa museosta. Henkilökunta".

⁶⁶ "Jäsenet. Helinä Rautavaaran museon säätiö".

⁶⁷ Tarkka-Tierala 1998.

⁶⁸ "WeeGee-talon historia ja arkkitehtuuri"; Laaksonen 2007, 474–475.

⁶⁹ Gehlen 2017; Helinä Rautavaaran museo. @helinarautavaaranmuseumo. 2016; Tuominen-Halomo 2017.

⁷⁰ "Uutta Entressessä" 2019; Kotilainen 2013.

3.3 Hyvinkään kaupunginmuseo

Hyvinkään kaupunginmuseon perustamiseen on vaikuttanut Hyvinkää-Seuran aktiivinen toiminta kulttuurin puolesta. Hyvinkään Seudun Historiallinen Seura, myöhemmältä nimeltään Hyvinkää-Seura perustettiin vuonna 1957. Perustamisestaan alkaen se rohkaisi ihmisiä säilyttämään valokuva- ja filmiaineistoa eli tallettamaan menneisyyttään. Kotiseutumuseon perustaminen Hyvinkäälle oli myös 1950-luvulta alkaen seuran päämääränä. 1960-luvulta lähtien myös Hyvinkään kaupunginmuseon perustaminen oli ollut suunnitelmana.⁷¹ Toiveena ollut museo sai odottaa vuosikymmeniä, joten seura teki perinnetyötä erilaisten tapahtumien parissa, yhteistyönä muiden alan toimijoiden kanssa. Etenkin Hyvinkään Karjala-Seuran kanssa oli tiivistä yhteistoimintaa.⁷²

Vuonna 1978 Hyvinkää-Seura sai testamenttilahjoituksena Hyvinkäällä, Vaiveron kosken partaalla, sijaitsevan Vaiveron myllytilan. Tilan pahasti vaurioituneet rakennukset ja irtaimisto kunnostettiin pääasiassa talkoovoimin. Tilasta tuli kesäkuussa pidettävien perinnepäivien aikana, sopimuksen mukaan sekä Hyvinkään koulujen kotiseutuopetuksen takia avoinna oleva museokohde, jonka pihapiiriin voi tutustua ympäri vuoden itsenäisesti.⁷³ Nyt seuralla oli avoinna pidettävä kohde, mutta ei edelleenkään tilaa esinekokoelmalleen, jota oli kerätty useiden vuosikymmenien ajan. Paikkamuseon saamiseksi tehdyt suunnitelmat ja aloitteet eivät tuonet tulosta vielä 1980-luvullakaan, vaikka vuonna 1984 kaupunginhallitus oli tehnyt päätöksen kaupunginmuseon sekä museonhoitajan ja vahtimestarin virkojen perustamisesta niin sanottuun Einolan taloon. Talon kunnostustyön kuitenkin venyivät, joten suunnitelmat eivät toteutuneet. Kuitenkin kyseisessä Einolan talossa sekä taidemuseossa järjestettiin 1980-luvulla taidemuseon ja yhdistysten toimesta kulttuurihistoriallisiin näyttelyitä. 1980-luvulta lähtien Hyvinkään taidemuseon hallintaan on siirretty lahjoituksena sekä kaupungin eri yksiköistä saatuja esineitä ja valokuvia omaksi kulttuurihistorialliseksi kokoelmaksi. Ennen museolle siirtämistä osa näistä kokoelmista oli ollut Hyvinkään kulttuuritoimen hallinnassa.

Kaupungin omistukseen siirtyi vuonna 1994 Valvillan villatehtaan historiallinen kokoelma ja tehtaan ylläpitämä pieni Valvillan tehdasmuseo. Omistuksenvaihdoksen myötä paikkakunnan teollisuushistoriasta kertovasta Valvillan tehdasmuseosta tuli Hyvinkään kaupunginmuseon kesäisin avoinna pitämä museokohde. Villatehtaan kokoelma sisälsi esineitä, koneita ja valokuvia, ja se tuli osaksi taidemuseon kulttuurihistoriallista kokoelmaa. Tämän tilanteen yhteydessä suunniteltiin kaupunginmuseon perustamista ja villatehtaalle sijoittamista, mutta hanke kariutui tuen

⁷¹ Hyvinkään kaupunginmuseo, kokoelmapoliittinen ohjelma.

⁷² Lahtinen 2017, 299–300.

⁷³ Lahtinen 2017, 300; ”Vaiveron myllytila”.

puutteeseen. Vuonna 2002 perustettiin Hyvinkään taidemuseon yhteyteen kulttuurihistoriallinen osasto, kun kulttuurihistoriallinen kokoelma erotettiin omaksi, itsenäiseksi osastokseen. Kaupungin historialliset kokoelmat ja historiallisten näyttelyiden toteuttaminen oli kulttuurihistoriallisen osaston vastuulla, joten osaston tehtävät vastasivat kaupunginmuseoiden tehtäviä. Villatehtaalle sijoitettiin kulttuurihistoriallisen osaston toimitilat ja kokoelmatilat, mutta ei kuitenkaan näyttelytiloja.⁷⁴ Vuonna 2008 osasto sai näyttelytilat villatehtaalla sijaitsevasta Villan Voimalasta.⁷⁵ Vuonna 2010 Hyvinkään kulttuurihistoriallinen osasto vaihto nimensä vuonna Hyvinkään kaupunginmuseoksi, jolloin se myös yhdistettiin Hyvinkään taidemuseon kanssa hallinnollisesti museopalveluyksiköksi.⁷⁶

Vuodenvaihteessa 2017–2018 kaupunginmuseo joutui luopumaan näyttelytilastaan Villan Voimalassa, Hyvinkään kaupungintalon laajennusremontin yhteydessä. Museo oli suljettuna yleisöltä vuonna 2018, ja samalla myös museon kokoelmat muuttivat villatehtaan sisällä. Hyvinkää kaupunginmuseolla ei ollut näyttelytiloja vuoden 2019 alussa, joten museo pysyi edelleen suljettuna yleisöltä, kunnes se avautui 8.11.2019 kauppakeskus Willassa.⁷⁷

3.4 Musiikkimuseo FAME

Suomalaisen musiikin museo, Finnish Music Hall of Fame eli Musiikkimuseo FAME on yksityinen, yritysmuotoinen museo, jonka taustalla on osakeyhtiö. Museohankkeen toimeenpanijana on Finnish Music Hall of Fame Oy, joka perustettiin vuonna 2016. Museon yhtenä esikuvana on ABBA Museum – Swedish Music Hall of Fame. Musiikkimuseo Fame on osa pohjoismaisten musiikkimuseoiden sarjaa, johon kuuluvat edellä mainittu Tukholmassa sijaitseva ABBA Museum sekä Ragnarock Roskillessä ja Rockheim Trondheimissa.⁷⁸ Musiikkimuseo Fame saa rahoituksensa sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta, ja se tekee yhteistyötä monien musiikkialan toimijoiden, kuten Gramexin ja Teoston, kanssa. Museolla on museaalista ja tieteellistä yhteistyötä Suomen kansallismuseon, Helsingin kaupunginmuseon ja Aalto-yliopiston kanssa. Suomen kansallismuseon kanssa Fame tekee yhteistyötä kokoelmanhallinnan osalta. Museon kokoelmat ovat osa kansallismuseon kokoelmia eli museolla ei ole omia kokoelmia, vaan ne on ulkoistettu. Kansallismuseo tallentaa kansallista kulttuuriperintöä, jonka olennainen osa on musiikillinen kulttuuriperintö. Yhteistyössä

⁷⁴ Hyvinkään kaupunginmuseo, Kokoelmapoliittinen ohjelma 2015, 7.

⁷⁵ Hyvinkään kaupunginmuseo, Toimintakertomus 2018–2019, 3.

⁷⁶ Lahtinen 2017, 300; Hyvinkään kaupunginmuseo, Kokoelmapoliittinen ohjelma 2015, 7.

⁷⁷ Hyvinkään kaupunginmuseo, Toimintakertomus 2018–2019, 3.

⁷⁸ ”Musiikkimuseo FAME toteutetaan yksityisen ja julkisen sektorin yhteisvoimin”. 2019.

musiikkimuseon kanssa tämän kulttuuriperinnön osa-alueen tallennustyö helpottuu merkittävästi:

Yhteistyö Musiikkimuseon kanssa on Kansallismuseolle uudenlaista kokoelmatyötä, sillä Musiikkimuseon verkosto ulottuu laajalti sellaisten musiikkitoimijoiden yhteisöihin, joita Kansallismuseo ei muuten tavoittaisi.⁷⁹

Museo esittelee suomalaisen klassisen ja populaarimusiikin historiaa 1890-luvulta aina nykypäivään saakka. Museon näyttelykokonaisuuden ydin on vuonna 2018 perustettu Suomen musiikin kunniagalleria *Finnish Music Hall of Fame* eli merkittävien musiikintekijöiden, muusikoiden ja säveltäjien henkilötarinoilla vuosittain täydentyvä näyttely, henkilögalleria. Lisäksi museossa on esillä vaihtuvia esinenäyttelyitä ja video- ja virtuaaliesityksiä, joissa on hyödynnetty nykyteknologiaa, kuten kunniagalleriassakin.⁸⁰ Nykyteknologia onkin hyvin keskeisessä asemassa läpi koko museon ja museon kautta on tarkoitus myös syntyä uusia teknologisia innovaatioita.

Musiikkimuseo Fame sijaitsee Helsingissä, Pasilassa, Mall of Tripla -kauppakeskuksessa tai, kuten museon rahoituksessa mukana ollut taho ilmaisee: ”*kaupunki- ja elämyskeskuksessa*”. Museo avautui samanaikaisesti kauppakeskuksen kanssa 17.10.2019.⁸¹ Rakennuksena Musiikkimuseo Fame on erikoinen, jopa vau-arkkitehtuuria edustava luomus. Museo on selkeästi osa kauppakeskusta, mutta kyseessä on kuitenkin erillISRakennus. Sinne on käynti sekä ulkopuolelta että sisältä kauppakeskuksesta. Helsingin kaupungille tekemässään avustushakemuksessa, on kuvailtu, että Fame on yksi vuoden 2019 uusista tärkeistä kohteista ulkomaisille turisteille, kuten Helsingin keskustakirjasto Oodi ja taidemuseo Amos Rex olivat avautumisvuonnaan 2018.⁸²

3.5 Suomen valokuvataiteen museon toimipiste K1

Ensimmäinen pohdinta Suomen valokuvataiteen museon perustamisen suuntaan oli valtion dokumenttikomitean mietintö vuodelta 1964, jossa museon tehtäväkuvaan kuuluvia asioita käsiteltiin virallisesti. Jo tätä ennen Valtioneuvosto oli asettanut komitean vuonna 1961 tutkimaan paljonko vanhan filmi- ja audiovisuaalisen aineiston käyttöä hyödynnetään historianopetuksessa ja -tutkimuksessa. Komitean tehtävänä oli tehdä ehdotus aineiston säilytyksen, keräämisen ja hoidon järjestämisestä, ja selvittää kannattaako historiallisten valokuvien hankintaa lisätä entisestään. Ehdotusta varten komitea kävi läpi valokuva-arkistoja ja valokuva-aineiston kerääjiä Suomessa

⁷⁹ ”Suomen kansallismuseo ja Musiikkimuseo Fame yhteistyöhön”. 2019.

⁸⁰ Sirén 2017; ”Tietoa museosta”.

⁸¹ ”Musiikkimuseo FAME toteutetaan yksityisen ja julkisen sektorin yhteisvoimin” 2019.

⁸² Helsingin kaupunki. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 2/30.1.2018.

kyseisellä hetkellä. Tämän kartoitustyön myötä komitea esitti valtion kuva- ja äänitearkiston perustamista Suomeen. Valtion arkisto ei kuitenkaan toteutunut tämän työn pohjalta, vaan syntyi useita yksityisiä arkistoja.⁸³

Varsinainen ajatus Suomen valokuvataiteen museon perustamiseen tuli valokuvaajalta ja Valtion kamerataidetoimikunnan jäseneltä Matti A. Pitkäseltä vuonna 1968. Tärkeimpänä tehtävänä hän piti valokuva-arkiston perustamista, ja oli tehnyt tarkkoja suunnitelmia asian etenemiseksi. Tarkoituksena oli ensisijaisesti vanhimpien valokuvien kerääminen ja säilyttäminen, ja arkiston kartuttaminen hiljalleen uusilla töillä. Toiveena oli myös saada valokuvaajille Helsinkiin paikka, jossa he voivat esitellä töitään edullisesti. 30.5.1968 perustettiin Pitkäsén aloitteesta neuvottelukunta, jonka tehtävänä oli:

valokuvajärjestöjen yhteistyöelimenä toimiminen, kansainvälisten suhteiden edistäminen, yhteyksien ylläpito viranomaisten suuntaan ja aloitteiden, lausuntojen ja selvitysten tekeminen valokuvataidetta koskevissa oikeudellisissa kysymyksissä sekä käytännön toimenpiteiden järjestäminen valokuva-arkiston perustamiseksi.

Neuvottelukuntaan kuuluivat seuraavat järjestöt: Kamerataiteen Yhdistys, Suomen Kameraseurojen Liitto, Suomen Lehtikuvaajat, Suomen Mainosvalokuvaajat ja Suomen Valokuvaajain Liitto. Tämän valokuvajärjestöjen yhteisen neuvottelukunnan käymien keskustelujen myötä ajatus arkistosta muuttui hiljalleen ajatukseksi museosta – kuuluvathan säilyttäminen sekä näytteille asettaminen molemmat museon tyyppilliseen tehtävänkuvaaan.⁸⁴

Valokuvajärjestöjen neuvottelukunta perusti 1.5.1969 Suomen valokuvataiteen museon säätiön, jonka tarkoituksena on edistää ja vaalia suomalaista valokuvakulttuuria- ja taidetta sääntöjen mukaisesti. Säätiö ylläpitää museota tarkoituksensa toteuttamiseksi, joten Suomen valokuvataiteen museo perustettiin säätiön toimesta vuonna 1969.⁸⁵ Perustajajärjestöjen säätiölle lahjoittamat teokset muodostavat perustan museon kokoelmille, joita ovat Kameralehden Suurkilpailujen 1953–1968 aineisto, kuvajournalistien osuuskunnan Finnsevenin *Maa ponteva Pohjolan ääriellä* -näyttely, *Pro Patria 1942* -näyttelyn aineisto ja muita historiallisia kuvia, Suomen Kameraseurojen Liitto ry:n kuva-arkiston pysyvääskokoelma, Suomen Lehtikuvaajat ry:n aineisto, Suomen Mainoskuvaajat ry:n materiaali, Suomen Valokuvaajain Liitto ry:n materiaali ja valokuvaaja Aarne Pietisen taiteellinen jäämistö.⁸⁶

Tilat museo sai aluksi ainoastaan toimistolleen, ja ne sijaitsivat Pasilan vesitorissa. Tästä syystä Museon ensimmäinen näyttely oli esillä Helsingin kaupungilta vuokratussa Kluuvin galleriassa, Helsingissä Unioninkadulla 1.–11.5.1969.

⁸³ Lehtinen 2001, 7–9.

⁸⁴ Lehtinen 2001, 16–18.

⁸⁵ ”Museon säätiö”.

⁸⁶ ”Museon historia: Vihtavarastolta valtakunnalliseksi erikoismuseoksi”.

Suomalaisesta valokuvasta 1800-luvulta 1960-luvulle kertovan näyttelyn suunnitteli ja ripusti säätiön jäsenjärjestöjen jäsenet yhdessä. Kluuvin galleriassa esillä olonsa jälkeen näyttely matkusti ympäri Suomea, pienempänä kiertonäyttelynä. Museolla ei ollut omaa vakituista näyttelytilaa muutamaan vuoteen, joten näyttelyt järjestettiin aluksi gallerioista ja museoista vuokratuissa tiloissa. Museo sai lokakuussa 1971 kauan odotetut omat suuremmat tilat, jotka sisälsivät myös tilaa näyttelyiden esittelylle osoitteesta Korkeavuorenkatu 2, Helsingistä Ullanlinnasta. Tilat kuitenkin aiheuttivat haasteita museotyölle, sillä niitä oli maapohjaisessa kellarissa sekä ullakolla.⁸⁷ Erityisesti työskentelyolosuhteiden paranemiseksi museo muutti vuonna 1982 uuteen osoitteeseen. Tilat vuokrattiin Kuva-Sampo Oy:ltä Lauttasaaresta, Länsi-Helsingistä, osoitteesta Vattuniemenkuja 4. Siellä kaikki näyttely-, toimisto- ja säilytystilat sijaitsivat katutasossa. Parannuksia saatiin myös kokoelmien säilytysolosuhteisiin sekä oma työtila museon tutkija-valokuvaajalle. Lauttasaaren tilojen lisäksi museolla oli Helsingin keskustassa osoitteessa Annankatu 30 näyttelytila *Studio* vuosina 1980–1985. Se oli yleensä kävijämäärältään Lauttasaaren tiloja suosituimpi. Vuonna 1988 valokuvataiteen museo muutti kaikki toimintonsa Helsingin ydinkeskustaan osoitteeseen Keskuskatu 6, Makkaratalon 7. kerrokseen, tavallisiin toimistotiloihin. Sieltä museo muutti vuonna 1992 Kaapelitehtaalle Helsingin Ruoholahteen, jossa museo sijaitsee edelleen. Muuton lisäksi museon edellytyksiä toimia paransi myös nimitys valtakunnalliseksi erikoismuseoksi vuonna 1994. Jo aloittaessaan Kaapelitehtaalla museon näyttelytilat olivat samassa paikassa kuin nykyäänkin eli G-portaan ensimmäisessä kerroksessa. Kokoelmat, kirjasto ja toimisto sijaitsivat silloin A-portaassa, josta ne vuonna 1999 siirtyivät Kaapelitehtaan G-portaan viidenteen kerrokseen.⁸⁸

Suomen valokuvataiteen museo laajensi toimintaansa kauppakeskukseen Helsingin ydinkeskustaan 20.8.2020. Museolla oli pitkään toiveena saada näyttelytilaa myös Helsingin keskustaan laajempien yleisöjen tavoittamiseksi: ”

Museon pitkäaikainen toive olla läsnä myös Helsingin keskustassa toteutuu uuden näyttelytilan avautuessa. Keskeinen sijainti mahdollistaa entistä laajempien yleisöjen saattamisen korkeatasoisten valokuvanäyttelyiden pariin. K1:n myötä Helsingin ydinkeskustaan syntyy uudenlainen vetovoimainen kohde paitsi kaupunkilaisille myös kotimaisille ja kansainvälisille matkailijoille.⁸⁹

Tämä toteutui, kun museolle remontoitiin uusi näyttelytila K1 kauppakeskus Kämp Gallerian pohjakerrokseen. K1:n näyttelyiden tarkoituksena on täydentää Kaapelitehtaalla olevaa museon näyttelytoimintaa. K1:n rahoittajana toimii valokuvataiteenmuseon pitkäaikainen yhteistyökumppani Tradeka. Näyttelytila koostuu isommasta ja pienemmästä näyttelytilasta, joista pienempi on nimeltään *Aksentti*-tila. Näyttely-

⁸⁷ Lehtinen 2001, 40, 52–53; ”Museon historia: Vihtavarastolta valtakunnalliseksi erikoismuseoksi”.

⁸⁸ ”Museon historia: Vihtavarastolta valtakunnalliseksi erikoismuseoksi”.

⁸⁹ ”Ajankohtaista / Suomen valokuvataiteen museo laajentaa Helsingin keskustaan”.

tilojen yhteydessä toimii museokauppa *The Object*, kokous- ja tapahtumatila *Kamera* ja ravintola *The Glass*, jota täydentävät vielä baari ja kahvila.⁹⁰ Uuden näyttelytilan lisäksi Suomen valokuvataiteen museossa tapahtuu muitakin muutoksia. Vuoden 2021 alusta Kaapelitehtaan tilat ovat olleet suljettuna remontin takia. Kyseessä olevan remontin myötä Kaapelitehtaalte syntyy uusi museokeskus *Kaapelimuseot*. Museokeskuksena toimiessaan yksittäiset museot tiivistävät yhteistyötään. Kaapelitehtaalla olevat kolme museota: Suomen valokuvataiteen museo, Hotelli- ja ravintolamuseo ja Teatterimuseo saavat yhteisen uudistetun aulatilaa ja jokaisen museon näyttelytiloja remontoimaan museoalan nykystandardeja vastaaviksi. Uusi aula vie hieman tilaa valokuvataiteen museon näyttelytiloista, joten museo saa lisää näyttelytilaa Kaapelitehtaan kellarista uudelle perusnäyttelylle ja koko museoon tehdään mittava ilmastointiremontti. Museo avautuu vaiheittain syksyn 2021 ja kevään 2022 aikana.⁹¹

⁹⁰ "Uusi K1 tuo Valokuvataiteen museon takaisin keskustaan". 2020; "Ajankohtaista / Suomen valokuvataiteen museo laajentaa Helsingin keskustaan".

⁹¹ Aromaa 2021; "Viiden aistin museokeskus avautuu portaittain Kaapelitehtaalla".

4 MUSEOYMPÄRISTÖ MUUTTAA

4.1 Muuttopäätöksen taustat

Museoiden syyt muuttopäätösten taustalla voivat olla hyvin moninaiset. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että olemassa olevaa tilaa ei enää pidetä sopivana museon toiminnalle, joko museon omasta näkökulmasta ja/tai jonkun muun tahon päätöksestä. Tilat voivat olla toiminnallisesti epäsopivat tai niissä oleskelu voi aiheuttaa terveydellistä haittaa. Mikäli museo ei omista tilojaan, ne saatetaan ottaa myös toiseen käyttöön museolta tai ne ovat niin huonossa kunnossa, että ainoa vaihtoehto on niiden purkaminen. Aina muutto ei johdu edellisten tilojen käyttökelvottomuudesta vaan museo voi myös haluta uudistua uuden toimintaympäristön myötä. Ennen kuin museon on mahdollista miettiä seuraavaa askeltaan, eli varsinaista muuttoa, asiasta on tehtävä virallinen päätös. Kunnallisen toimijan hallinnoimissa yksiköissä, kuten Hyvinkään kaupungin-museossa ja Mikkelin taidemuseossa, päätöksenteko etenee julkisen hallinnon päätöksentekoprosessin mukaisesti. Kunnassa päätöksentekomenettelyä säätelevät pääasiassa Hallintolaki ja Kuntalaki, mutta myös eri hallinnonaloilla on useita omia menettelysäännöksiä.⁹² Museoihin ja museoiden toimintaan liittyy useita lakeja, ja lisäksi museotalouden lainsäädännön piirissä ovat myös muinaismuistoja ja kansallista kulttuuriperintöä sääteleviä lakeja. Lisäksi museoiden toimintaa sivuavat useat muut lait ja asetukset näiden lakien lisäksi. Museorakennuksen suunnittelua ohjaa esimerkiksi Maankäyttö- ja rakennuslaki. Tärkeimpinä museolaeista museoita ja niiden toimintaa säätelee Museolaki ja Valtioneuvoston asetus museoista.⁹³ Museolaisissa museotoiminnan tarkoituksiksi määritellään

⁹² ”Päätöksenteko” 2022.

⁹³ ”Meistä ja museotalouden lainsäädäntöä”.

kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen; aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen; kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen; yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.⁹⁴

Museotoiminnan laissa määritelty tarkoitus tulee ottaa huomioon tärkeänä tekijänä museorakennuksen suunnittelussa ja sijainnissa. Museolain lisäksi Museoasetuksessa määritellään museoiden valtionosuuksien saamisen edellytykset. Museoasetuksessa museoilta muun muassa edellytetään pitkäntähtäimen toimintasuunnitelmaa, joka liittyy suoraan siihen missä museon toiminta järjestetään. Säätiön hallinnoimissa museoissa päätöksenteko etenee Säätiölain mukaisesti.⁹⁵ Säätiön hallitus tekee päätökset kokouksessa, päätöksenteon tueksi laadittujen esitysten ja taustatietojen pohjalta⁹⁶.

Mikkelin taidemuseon sijaintina toimi sen ensimmäisen 48 toimintavuoden ajan Graniittitaloksi kutsuttu rakennus, joka on alun perin suunniteltu asuin- ja liikerakennukseksi yli 100 vuotta sitten. Se ei ole kuitenkaan koskaan ollut erityisen sopiva museokäyttöön, vaikka sille on vuosien myötä tehty muutostöitä. Ajan kuluessa myös muut ongelmat olivat lisääntyneet rakennuksen kunnan heikkenemisen myötä. Taustalla on tilojen sopimattomuus museokäyttöön toiminnallisista sekä terveydellisistä syistä. Graniittitalon sopimattomuudesta museokäyttöön onkin ollut keskustelua jo vuosikymmenten ajan:

Asiaa on vatvottu 80-luvulta, eikä mitään ole asian suhteen saatu aikaan.

Asiaa on jauhettu jo parikymmentä vuotta. Eiköhän taidemuseon ja siloalueen kokoiset asiat pitäisi vihdoin ja viimein saada johonkin järjestykseen.⁹⁷

Asia sai kuitenkin odottaa pidemmän aikaa, sillä Mikkelin kaupunki ryhtyi selvittämään mahdollisuutta taidemuseon uusien tilojen rakentamiseksi syksyllä 2015. Joten vielä samana vuonna käynnistettiin hankesuunnitelman valmistelu taidemuseon uusista tiloista vanhaan valssimylly-/siilorakennukseen osoitteessa Mannerheimintien 12.⁹⁸ Kyseisessä hankesuunnitelmassa Graniittitalon hankaluutta museokäyttöön on peruteltu seuraavasti:

Toimitiloja on kolmessa kerroksessa, mutta rakennuksessa ei ole lainkaan hissiä.

Museotoiminnassa rakennuksen kosteus- lämpötila ja valaistusolosuhteet tulee olla hallittavissa, mutta graniittitalon olosuhdehallinta on ollut vaikeaa ellei mahdotonta (tiloissa on vuosikymmenten aikana ollut esillä sekä taidemuseon pysyvät näyttelyt että satamäärin vaihtuvia taidenäyttelyitä sekä taidekokoelmien säilytystilat).

⁹⁴ "Museolaki 15.3.2019/314" 2019.

⁹⁵ "Säätiölaki 1192/2005" 2005.

⁹⁶ Niinikangas 2022.

⁹⁷ Reinikainen 2017.

⁹⁸ "§ 28 Taidemuseon hankesuunnitelman hyväksyminen" 2016.

Rakennuksessa on runsaasti kapeaa käytävätilaa sekä erilaisia pieniä ”kopperoita”, jotka ovat käyttäjän näkökulmasta tehottomasti käytettävissä olevaa tilaa.

Hissittömässä rakennuksessa asiakaspalvelun järjestäminen on ollut haasteellista.

Sisäänkäynti museoon on ahdas, erityisesti ryhmäkäyntien yhteydessä.

Museokauppa on toiminut hyvin pienessä tilassa sisäänkäynnin yhteydessä.

Rakennuksessa ei ole kunnollista työpajaa museopedagogista toimintaa varten.

Toimitiloissa on ollut vuosikymmenten saatossa kosteusongelmia mm. seuraavissa tiloissa; eri puolilla pohjakerrosta säilytystiloissa, henkilökunnan sosiaalityloissa, tekstiilivarastossa, ensimmäisessä kerroksessa Martti Airion taidekokoelmien näyttelysaleissa, toisessa kerroksessa siivoojan työhuoneessa ja museotoimenjohtajan työhuoneessa.

Rakennuksessa on todettu sisäilmaongelma, jonka vuoksi henkilökunta oireilee.⁹⁹

Helinä Rautavaaran museon sijainnille tyypillistä on jatkuva muutos. Museo onkin sijainnut useassa eri paikassa ennen kauppakeskukseen muuttamistaan. Se on kehittynyt yksityisasunnossa sijainneesta omasta kokoelmasta, Töölössä Ruusulankadulla sijainneiden yksityismuseoiden kautta, säätiömisteiseksi, näyttelykeskus WeeGeessä sijainneeksi etnografiseksi museoksi. Viimeisimpänä, ennen sijoittumistaan kauppakeskus Entresseen, Helinä Rautavaaran museo toimi Merimieseläkekassan omistamassa vanhassa teollisuuskiinteistössä näyttelykeskus WeeGeen vieressä, osana näyttelykeskuskokonaisuutta. Kyseessä olivat väliaikaiset tilat, purkuvuoroa odottavassa rakennuksessa, jonka ympäristössä on rakennustyömaa. Työmaasta aiheutui museotilaan haittoja, kuten likaa, melua ja tärinää.¹⁰⁰

Hyvinkään kaupunginmuseon asiakastilat ovat olleet väliaikaisia koko museon toiminta-ajan. Tästä johtuen museossa on ollut esillä ainoastaan vaihtuvia näyttelyitä, vaikka aloitteita perusnäyttelytoiminnan käynnistämiseksi onkin tehty.¹⁰¹ Hyvinkään kaupunginmuseo on jäänyt hieman taka-alalle ja sivuun suuremmista suunnitelmista, kaupungin muun museotoiminnan näkyvyyden takia. Kaupungin kulttuurielämässä taiteella ja Hyvinkään taidemuseolla on tärkeä asema. Hyvinkäällä asui ja työskenteli vuosisadan alkupuolen tunnetuimmista taidemaalareista Helene Schjerfbeck, Jalmari Ruokokoski, Anton Lindfors, Tyko Sallinen ja Yrjö Saarinen. Vuonna 1974 Suomen Rautatiemuseo aloitti toimintansa Hyvinkäällä ja on edelleen merkittävä museotoimija myös valtakunnallisesti. Rautatiemuseo on yksi valtakunnallisista vastuumuseoista eli sen ”tehtävänä on edistää ja ohjata museotoimintaa erikoisalallaan sekä huolehtia alansa museoiden keskinäisestä yhteistyöstä”.¹⁰²

⁹⁹ Mikkelin taidemuseo, hankesuunnitelma 2016, 5–6.

¹⁰⁰ Helinä Rautavaaran etnografisen museon toimintasuunnitelma 2018.

¹⁰¹ Kh 20.11.2017 / § 333. Valtuustoaloite Hyvinkään kaupunginmuseon perusnäyttelytoiminnan käynnistämiseksi.

¹⁰² ”Meistä ja museoalasta. Erikoismuseot”.

Museon etsiessä uusia tiloja toiminnalleen, ehdotus kauppakeskuksen ja museon yhteistyöstä tulee usein kauppakeskuksen johdolta tai sen markkinoinnista vastaavilta henkilöiltä. Tällaisen yhteistyön tarkoituksena on tarjota kauppakeskuksen tavanomaisen palveluiden lisäksi laajemmin kulttuurin- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia.¹⁰³ Esimerkiksi Helsinkiin on rakennettu viime vuosien aikana useita kauppakeskuksia. Ahkerasta mainostuksesta huolimatta näiden kauppakeskusten suosio, ei ole noussut esimerkiksi keskustakirjasto Oodin suosion tasolle.¹⁰⁴ Tästä johtuen kulttuuripalveluita halutaan tuoda myös kauppakeskustiloihin. Nykyään kulutus on hyvin tiedostavaa, ja puhdas kaupallisuus voidaan nähdä negatiivisena asiana. Pelkkä kaupallinen tarjonta ei enää saa asiakkaita viettämään aikaa kauppakeskuksissa, vaan tarvitaan muutakin sisältöä. Museoille tämä ehdotus on usein kannattava, sillä kauppakeskuksen asiakasvirrat ovat osaltaan museonkin. Museot halutaan sijoittaa paikkoihin, missä ihmiset liikkuvat. Houkuttelevat museokaupat sisäänkäynnin yhteydessä ja näyttelyien pääsymaksuttomuus madaltavat kynnystä tulla museoon. Tärkeää on myös mainostaa museokauppojen vapaata pääsyä – ei ole itsestään selvää, että kaupassa voi asioida maksamatta pääsymaksua, jos mieltää sen vahvasti osaksi pääsymaksullista museota. Eniten sijainnista kauppakeskuksessa hyötyvät museot, jotka pitävät uutta sijaintia vahvuutena. Nämä kohteet tuovat esiin uutta sijaintiaan mielenkiinnon herättämiseksi: *"Ensimmäisenä Suomessa: Museo muuttaa kauppakeskukseen Espossa – "Sijainti herättänyt kiinnostusta"*¹⁰⁵. Vaikka edellä mainittu artikkeli kertoo todellisuudessa toisesta kauppakeskukseen muuttaneesta museosta Suomessa, se on hyvä esimerkki museon markkinoinnista sijainti edellä.

4.2 Pysyvä vai väliaikainen tila

Museoiden yksi tärkeimmistä tehtävistä on säilyttäminen. Museot säilyttävät kulttuuri- ja luonnonperintöä tuleville sukupolville, yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi.¹⁰⁶ Kokoelmien säilyttäminen edellyttää museotoiminnalta jatkuvuutta ja pysyvyyttä. Tärkeää jatkuvuuden ja pysyvyyden kannalta on pysyvät ja asianmukaiset tilat museotoiminnalle. Myös museoiden muut toiminnot, kuten tutkimus-, opetus- ja näyttelytoiminta, hyötyvät pysyvistä tiloista. Kokoelmatilojen lisäksi arkistotilojen sekä käsikirjaston järjestäminen toimiviksi on pitkäjänteistä työtä. Näyttelytilojen ja niiden ohessa olevien muiden yleisötilojen kuten työpajatilan ja museokaupan kannalta vakiintuneet tilat helpottavat toimintojen järjestämistä ja saavutettavuutta.

¹⁰³ Tichonova 2019.

¹⁰⁴ Strömman 2020, 217.

¹⁰⁵ Tuominen-Halomo 2019.

¹⁰⁶ Guttorm, Langinauer ja Patokorpi, 2021, 20.

Asiakkaat löytävät helposti perille karttasovellusten sekä myös paikallisten ihmisten neuvomana, kun on yleisesti tiedossa, missä kohde sijaitsee. Mikkelin taidemuseon, Helinä Rautavaaran museon ja Hyvinkään kaupunginmuseon toiveena on muuttotilanteessa ollut toive ensisijaisesti pysyvistä tiloista, kuitenkin myös väliaikaiset tilat huomioiden.

Mikkelin taidemuseolle kaavailtiin ennen kauppakeskukseen muuttoa aivan uusia tiloja, museota varten suunnitellussa rakennuksessa. Taidemuseon uudisrakennus oli tarkoitus rakentaa niin sanottuun siilokulmaukseen, jossa sijaitisi vanha valssimyllyrakennus ja viljasiiloinen. Siilokulmauksen suunnitelmassa oli mukana kaikkiaan neljä osapuolta ja kyseessä oli noin 30 miljoonan euron investointi. Taidemuseon lisäksi siilokulmaukseen oli tarkoitus saada mukaan yksityinen palvelutalo, asuin- ja liiketalo sekä kaikille näille tahoille yhteinen pysäköintilaitos.¹⁰⁷ Suunnitelmat olivat hyvin pitkällä, ja varsinainen hankesuunnitelma uuden taidemuseon rakentamiseksi valmistui vuonna 2016. Suunnitelma sisälsi tutkittua tietoa museon lähtötilanteesta ja siinä oli selvitetty perusteellisesti tavoitteita uudelle museotilalle, joiden perusteella oli tehty luonnokset uudesta museorakennuksesta kustannuslaskemineen.¹⁰⁸ Hankesuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksen esityksestä kaupunginvaltuuston päätöksellä kesäkuussa 2016. Asemakaava edellytti alun perin, että vanhat rakennusosat tulee säilyttää ja uudisosaan tulee taidemuseo. Asemakaavamuutoksen myötä, joka salli myös muunlaiset uudet rakennukset ja vanhojen osien purkamisen, taidemuseon sijainti otettiin uudelleen kaupunginvaltuuston käsittelyyn. Myös valtuustoaloitteet vaihtoehtoisista sijaintipaikoista siilonkulmauksen sijasta tuli käsitellä. Aloitteissa taidemuseon paikaksi ehdotettiin peruskorjatun ja lisärakennuksella täydennetyn Graniittitalon lisäksi konserttitalo Mikaelin kylkeen tehtävää lisärakennusta ja Mikkelin pääkirjaston yhteyteen tehtävää rakennusta. Poliittisena päätöksenä museon sijoittamisesta siilokulmaukseen luovuttiin, kun se oli asemakaavan mukaan mahdollista. Päätös hankesuunnitelman kumoamiseksi tehtiin kaupunginvaltuuston kokouksessa toukokuussa 2017.¹⁰⁹ Kyse oli poliittisten päättäjien arvoista ja ideologisista näkemyksistä, sillä uusi taidemuseorakennus ja realistisena vaihtoehtona ollut Graniittitalon peruskorjaus lisärakennuksineen olisivat kustantaneet saman verran.¹¹⁰ Uudisrakennushankkeen kariutumisesta huolimatta Mikkelin taidemuseo tarvitsi tilat toiminnalleen. Tästä syystä Mikkelin kaupunki etsi taidemuseolle korvaavia tiloja väliaikaisesti käyttöön. Väliaikaiset tilat olivat tarpeen, sillä päätöstä museon sen hetkisten tilojen tulevaisuudesta ei ollut vielä tehty. Ensisijaisesti tiloja etsittiin kaupungin omistamista kiinteistöistä, mutta tarpeeksi isojen tilojen puuttuessa, sopivista tiloista

¹⁰⁷ Ahdelma 2016.

¹⁰⁸ Mikkelin taidemuseo, hankesuunnitelma 2016.

¹⁰⁹ Kaupunginvaltuusto, kokous 13.6.2016. § 78 Taidemuseon hankesuunnitelman hyväksyminen.

¹¹⁰ Ahdelma 2017.

pyydettiin neljältä kauppakeskukselta tarjoukset vuokrattavista tiloista kaupungin teknisen johtajan toimesta. Kolmesta tilasta saatiin suuntaa antavat vuokraamistarjoukset. Näitä kolmea kauppakeskustilaa arvioitiin tarkemmin esimerkiksi asiakas- ja henkilöstön tilojen toimivuuden kannalta sekä tilojen valmistumisen, kustannusten kulkuyhteyksien, sijainnin, asiakasvirtojen ja näkyvyyden perusteella. Tilojen arvioinnin jälkeen taidemuseolle päädyttiin vuokraamaan tilat kauppakeskus Akselista viideksi vuodeksi, kahden vuoden optiolla. Museon vuokra-aika alkoi 1.9.2018 ja se on merkitty päättyväksi vuoden 2023 lopussa. Vuokra-aikaa on mahdollista jatkaa päätymisajan jälkeen kahdella vuodella. Väliaikaisissa tiloissa olon aikana on tarkoituksena saada ratkaistua taidemuseon pysyvä sijainti.¹¹¹

Helinä Rautavaaran museo sijaitsi muutaman vuoden ajan väliaikaisissa, purkuvuoroa odottavissa tiloissa ennen kauppakeskukseen muuttoa. Museolle oli etsitty uusia museotoimintaan sopivia tiloja Espoon keskuksesta ja Otaniemestä tuloksetta jonkin aikaa. Koko ajan oli tiedossa, että muutto väliaikaisista tiloista on edessä, mutta se tapahtuikin suunniteltua nopeammin vuokrasopimuksen irtisanomisen myötä. Vuokrasopimus väliaikaisissa tiloissa Merimieseläkekassan omistamassa kiinteistössä irtisanottiin 8.5.2018 ja tilan tuli olla tyhjennetty irtaimistosta marraskuun 2018 loppuun mennessä. Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiön hallituksen puheenjohtajan pyynnöstä toukokuussa 2018 valittu uusi museonjohtaja laati esityksen museon uusista toimitiloista. Tiloja oli nyt etsitty nimenomaan Espoon keskuksesta, koska se koettiin hyväksi sijainniksi museon toiminnan kannalta. Sijaintia puolsivat museon säätiön hallituksen lisäksi myös museon päärahoittajana toimiva Espoon kaupunki ja Suomen museoliiton edustajana säätiön hallituksessa toiminut säätiön varapuheenjohtaja. Museon sijainnin valintaa määrittivät museon toimintaa ohjaavat linjaukset eli museon strategia, KulttuuriEspoo 2030 -linjaus ja Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Espoon keskuksesta museotoiminnalle kooltaan ja olosuhteiltaan sopivia kiinteistöjä oli rajallinen määrä, joten käytännön syistä kaikki tilavaihtoehdot sijaitsivat kauppakeskuksissa. Sijaintipäätöksen tueksi säätiön hallitukselle jaettiin museonjohtajan ja museon henkilökunnan laatima listaus tilavaihtoehtojen hyvistä ja huonoista puolista sekä Espoon keskus Visio 2030 -dokumentti. Päätös museon muutosta kauppakeskus Entresseen tehtiin Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiön hallituksen päätöksestä kokouksessa 22.5.2018. Kesällä 2018 kauppakeskus Entresseen sen hetkinen kiinteistön omistaja Barings oy ja museon rahoittaja Espoon kaupungin tilapalvelut laativat vuokrasopimuksen museotiloista.¹¹² Määräaikainen vuokrasopimus laadittiin viiden vuoden ajaksi, 1.10.2018–

¹¹¹ Kaupunginhallitus, kokous 12.3.2018. § 109 Väliaikaisten tilojen vuokraaminen taidemuseolle.

¹¹² Niinikangas 2022.

31.9.2023 väliselle ajalle. Määräaikaisuudesta huolimatta museon tarkoituksena on jäädä pysyvästi Espoon keskukseen.¹¹³

Ennen muuttamistaan kauppakeskus Willaan, Hyvinkään kaupunginmuseolla oli toiveissa saada pysyvät näyttelytilat, jotka mahdollistaisivat toivotun perusnäyttelyn toteuttamisen. Tilantarpeeksi näyttelytoiminnalle arvioitiin noin 400 m².¹¹⁴ Kiinteistö Oy Hyvinkään Wanha Villatehdas tarjosi kaupunginmuseolle vapaana olevia tiloja Villatehtaalta, edellisten näyttelytilojen läheisyydestä. Suunnitelmissa oli luoda tähän täysin remontoimattomaan vanhaan tehdastilaan uusi kaupunginmuseo. Peruskorjausta varten kiinteistöyhtiö haki avustusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Hanke ei kuitenkaan edennyt, joten näyttelytoimintaan sopivia tiloja kartoitettiin Hyvinkään kaupungin tilapalveluiden ja kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen toimesta. Koska museolla ei ollut kyseisellä hetkellä tiloja entuudestaan, huomioon otettiin myös väliaikaiset tilaratkaisut. Kartoitetuista tiloista sopivimmaksi valittiin kauppakeskus Willassa oleva tila määräaikaisella vuokrasopimuksella. Aluksi sopimus tehtiin ajalle 1.10.2019–31.12.2020. Hyvinkään kaupunginmuseon sijaitti kauppakeskuksessa kaiken kaikkiaan noin kahden vuoden ajan (8.11.2019–31.12.2021). Kaupunginmuseo yhdisti Hyvinkään taidemuseon kanssa toimintansa vuoden 2022 alusta alkaen. Molemmat museot sijaitsevat samassa kiinteistöissä, Hyvinkään Jussintorilla alun perin 1980-luvulla museokäyttöön suunnitelluissa tiloissa, muodostaen Museokeskus Taikan.¹¹⁵

4.3 Mitkä toiminnot muuttaa, mitkä eivät ja minne päätyvät?

Museoiden tehtävänkuvaa on nykypäivänä hyvin laaja ja moniulotteinen. Vaikka museoiden tarkoitusta, roolia ja tehtäviä yhteiskunnassa kyseenalaistetaan aika ajoin, museoiden tärkeimpinä toimintoina museotyyppistä, ajasta ja paikasta riippumatta yleismaailmallisesti pidetään näyttelytoimintaa, kokoelmanhallintaa, kulttuuriympäristötyötä ja yleisötyötä. Lisäksi museoilla on niiden päätehtäviä tukevia toimintoja, kuten museokauppa, lipunmyynti ja tekniset työt. Näillä museaalisilla ja niitä tukevilla toiminnoilla on sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia ulottuvuuksia. ICOM:in (International Council on Museums) vuonna 2019 valmistuneen uuden museomääritelmän mukaan, museot ovat demokratisoitumisen prosesseihin osallistuvia ja niihin sisältyviä, mahdollisuuksia keskusteluihin tarjoavia ja nykypäivän konflikteja ja vaatimuksia käsitteleviä tahoja. Museoilta odotetaan osallistuvuutta ja läpinäkyvyyttä, läheisten suhteiden luomista yhteisönsä, ihmisarvon edistämistä, sosiaalista

¹¹³ Tuominen-Halomo, 2018.

¹¹⁴ Kh 20.11.2017 / § 333. Valtuustoaloite Hyvinkään kaupunginmuseon perusnäyttelytoiminnan käynnistämiseksi.

¹¹⁵ Kulttuuri- ja hyvinvointilautakunta 28.1.2021. § 6 Hyvinkään museopalveluiden palvelukonseptiuudistus.

oikeudenmukaisuutta, maailmanlaajuista yhdenmukaisuutta ja yleismaailmallisen hyvinvoinnin lisäämistä.¹¹⁶ Toimintojen painotus museossa kaikkia toimintoja ajatellen riippuu odotuksista, ajasta, arvoista ja päätöstentekijästä. Museon muuttaessa uuteen sijaan on punnittava kaikkien toimintojen tarpeellisuutta kokonaisuuden kannalta, etenkin sen hetkisiä tiloja pienempiin tiloihin muutettaessa. Muuton yhteydessä voi olla järkevää uudistaa imagoa ja konseptia – avautua aivan uudenlaisena museona, uudessa ympäristössä.

Mikkelin taidemuseon tilat edellisessä sijainnissaan käsittivät kolmessa kerroksessa yhteensä 1610,5 m². Tiloihin oli sijoitettuna taidemuseon toimintojen lisäksi myös Mikkelin kaupungin museoiden muiden museokohteiden kokoelmia ja siellä sijaitsevat koko museotoimen pääasialliset työskentelytilat. Rakennuksessa sijaitsevat näyttelytilat pysyville ja vaihtuville näyttelyille, museokauppa, työpajatila, Mikkelin kaupungin museoiden valokuva- ja lehtileikearkisto ja käsikirjasto, toimistotilat, kehystämö, taide-, esine- ja tekstiilikokoelmien säilytystiloja, kokoelmien käsittelytiloja, yleistä varastotilaa sekä henkilökunnan tilat.¹¹⁷ Mikkelin taidemuseon kauppakeskuksessa sijaitsevista, väliaikaisista tiloista on yhdessä kerroksessa 1088,8 m² tilaa vaihtuvalle näyttelylle, työpajatilalle, museokaupalle, toimistoille, käsikirjastolle, valokuva-arkistolle, kehystämölle, neuvotteluhuoneelle sekä yleiselle tavaroiden varastoinnille. Uudessa sijainnissa tilaa on huomattavasti vähemmän edelliseen sijaan verrattuna, joten kaikkia toimintoja ei ole ollut mahdollista sijoittaa saman katon alle. Erityisesti tilaa vaativat Mikkelin taidemuseon kokoelmat, jotka muodostuvat kahdeksasta kokoelmasta: Martti Airion taidekokoelmasta, Johannes Haapasalon kokoelmasta, Mikkelin kaupungin taidekokoelmasta, Kuvitustaiteen kokoelmasta, Mitalikokoelmasta, Helmi Usmalan kokoelmasta, Mikkelin taideyhdistyksen kokoelmasta ja Suomen Säästöpankin kokoelmasta.

Jo edellisessä sijainnissaan osa taidemuseon kokoelmista oli sijoitettuna muihin kiinteistöihin taidemuseon ulkopuolella. Tästä syystä on perusteltua, että kokoelmien säilytys tapahtuu uusiin tiloihin muuttamisen jälkeenkin taidemuseon ulkopuolisissa tiloissa, mutta ei osittain vaan kokonaan. Myös muiden kaupungin museokohteiden taidemuseossa säilytetyt kokoelmat siirtyivät säilytystiloihin museon ulkopuolelle.¹¹⁸ Myös oman sisäänkäynnin puute näyttelytiloihin on mahdollinen turvallisuusriski kuljetettaessa arvokkaita teoksia kauppakeskuksen läpi. Vuonna 2019 valmistuneen Mikkelin kaupungin museostrategian mukaan taidemuseon tilat kauppakeskus Akselissa on määritelty kattamaan näyttely-, asiakaspalvelu- ja toimistotilat. Tiloissa on edellä mainitut toiminnot, mutta näyttelytilat käsittävät ainoastaan vaihtuvien

¹¹⁶ Gray & McCall 2020.

¹¹⁷ Mikkelin graniittitalon rakennushistoriaselvitys 2017.

näyttelyiden tilat. Pysyvät näyttelyt ovat päätyneet säilytystiloihin museotilan ulkopuolelle, kuten muutkin museon kokoelmateokset.

Helinä Rautavaaran museo sijaitsi ennen kauppakeskukseen muuttamistaan väliaikaisissa tiloissa, jonne oli sijoitettu kaikkein välttämättömimmät toiminnot. Kaksikerroksisessa tilassa museolla oli tilat työpajalle, vaihtuvalle sekä pysyväälle näyttelylle ja kokoelmien säilytykselle. Museolla on yhteensä 11 esinekokoelmaa, kaksi rekvisiittaesinekokoelmaa, noin 34 000 negatiivia käsittävä valokuvakokoelma sekä kaitafilmi- ja nauhoitekokoelma. Lisäksi museolla on arkisto ja kirjasto pääasiassa museon sisäiseen sekä tutkijoiden käyttöön. Kokoelmien kaksi säilytystilaa sijaitsi kellarikerroksessa. Pysyvässä kokoelmanäyttelyssä oli esillä noin 80 esinettä, jotka tiivistivät olennaisimman Helinä Rautavaaran elämästä. Säilytystilat, kuten näyttelytilatkin olivat olosuhdeilmastoituja.¹¹⁹ Uusissa tiloissa kauppakeskus Entressessä museon käytössä on yhteensä 560 m² tilaa näyttelyille ja asiakaspalvelutiloille, kokoelmille sekä henkilökunnan työskentelytiloille.¹²⁰ Kauppakeskuksessa olosuhdeilmastoituja tiloja on yksi tila museon pysyville ja vaihtuville näyttelyille sekä esinekäsittelyhuone. Näyttelytilan yhteydessä on museokauppa ja työpajatila. Niiden taustalla, toimistotilojen yhteydessä on arkistotila audiovisuaalisen aineiston säilytystä varten. Lisäksi museolla on kauppakeskuksen ulkopuolella kaksi erillistä kokoelmien säilytystilaa yhteensä 100 m². Suurempi 70 m²:n tila on Museoviraston kokoelmakeskuksessa ja pienempi on etävarasto aineistolle, joka ei vaadi olosuhdeilmastointia.¹²¹

Hyvinkään kaupunginmuseolla oli edellisessä sijainnissaan Villatehtaalla tilat vaihtuvalle näyttelylle Villan Voimala -nimisessä tilassa. Myös museon kokoelmatilat sijaitsivat Villatehtaalla sisäpihan päädyssä vanhan voimalan ja niin sanotuissa Parsimon tiloissa. Tiloissa säilytettiin museon kokoelmia, joita on yhteensä kolme: Hyvinkään kaupunginmuseon kokoelma, Koulumuseon kokoelma sekä Valvillan tehdasmuseon kokoelma. Kokoelmiin kuuluu noin 8000 esinettä, 60 000 valokuvaa ja 50 hyllymetriä arkistoaineistoa.¹²² Kaupunginmuseolle valmistui uusi kokoelmien säilytystila työskentelytiloineen Villatehtaan Q-rapun kellaritiloihin. Tilojen kokonaispinta-ala on 1160 m². Kokoelmatilojen muutto toteutettiin vuosien 2017–2018 aikana.

Villatehtaan remontin laajenemisen myötä kaupunginmuseon näyttelytilat jouduttiin tyhjentämään ja sulkemaan käytöstä, joten vuoden 2018 alusta museolla ei ollut ollenkaan näyttelytilaa.¹²³ Museon toiveena oli, että myös uudet tilat sijaitsisivat villatehtaan alueella. Näin kokoelma-, toimisto- ja näyttelytilat olisivat yhdessä paikassa.¹²⁴ Uusiksi väliaikaisiksi näyttelytiloiksi valikoitui kuitenkin kauppakeskus

¹¹⁹ Tuominen-Halomo 2017.

¹²⁰ Päätöspöytäkirja 9.8.2018.

¹²¹ Helinä Rautavaaran museon toimintasuunnitelma 2020–2021.

¹²² Hyvinkään kaupunginmuseo. Toimintakertomus 2018–2019.

¹²³ Kulttuuri- ja hyvinvointilautakunta 25.1.2018. Kaupunginmuseon näyttelytilojen remontointi.

¹²⁴ Forssell 2018.

Willassa olevat tilat, joiden pinta-ala on 295 m². Museotilaan sijoitettiin vaihtuvien näyttelyiden tila ja museokauppa. Tiloissa oli mahdollisuus erilaisten tapahtumien järjestämiseen ja museon digitoitun valokuvakokoelman katseluun kokoelmaselaimelta. Hyvinkään kaupunginmuseo ei saanut toivottuja tiloja perusnäyttelylle kauppakeskussijainnissaan, mutta kauppakeskukseen muuttivat keskeiset yleisötoiminnot museotoiminnan jatkumiseksi. Vuoden 2019 aikana kaupunginmuseo uudisti yhdessä asiakkaidensa kanssa palvelukonseptiaan helposti lähestyttäväksi ja rennoksi kohtaamispaikaksi, jonne on helppo tulla. Museo uudisti myös uusien tilojen myötä logonsa ja visuaalisen ilmeensä. Muutoksen toteutuksesta vastasivat Metropolia ammattikorkeakoulun opiskelijat.¹²⁵

4.4 Vastaanotto: Henkilökunta, kävijät, museoiden muut viiteryhmät

Kaupunkitiloihin, tässä tapauksessa uusiin museotiloihin, suhtautumiseen vaikuttaa keskeisesti yksilön sekä yhteisön muistot. Ympäristön ymmärtämisessä tärkeää ovat omat kokemukset ja tulkinnat tilasta. Museotilat ovat oleellinen osa kaupunkien identiteettiä etenkin sosiaalisten toimintojensa kautta, mutta myös fyysisinä ympäristöinä. Esimerkiksi Mikkelin taidemuseolla on pitkä historia yhdessä paikassa, ja sen myötä museon henkilökunnalle ja etenkin mikkeliäisille on kertynyt paljon muistoja museon edellisestä sijainnista, Graniittitalosta. Mikkelissä useimmilla on mielipide kyseisestä rakennuksesta, sillä se on kaikille kaupungissa tuttu paikka. Se edustaa inhimillistä ominaisuutta, tarvetta pysyvyyteen. Ajan kulumisesta huolimatta halutaan pitää rakennus samanlaisena kuin se on viimeiset vuosikymmenet ollutkin.¹²⁶ Tätä niin sanottua pysyvyyden taakkaa ei ole niin vahvasti Helinä Rautavaaran museolla ja Hyvinkään kaupunginmuseolla. Kummankaan museon toiminta ei ole ollut niin vahvasti kiinnittynyt mihinkään tiettyyn rakennukseen. Helinä Rautavaaran museo on sijainnut useissa eri paikoissa ennen sijaintiaan kauppakeskuksessa, ja keskeisintä sen toiminnalle on yleisötyö ja yhteisöllisyys. Museon sosiaalinen merkitys on korostuu yli fyysisen ympäristön. Hyvinkään kaupunginmuseo sijaitsi pitkään samassa paikassa, vanhalla Villatehtaalla, Willan Voima -nimisessä rakennuksessa. Siellä museolla oli ainoastaan vaihtuvien näyttelyiden tila, ilman pysyvää näyttelyä. Pysyvyyden tunteen saavuttaminen vaihtuvien näyttelyiden kautta ei ole sama kuin se olisi, jos näyttely olisi esillä vuosia.

Muuttoa kauppakeskus Akseliin pidettiin hyvänä ideana kävijämäärien kannalta. On hyvä olla siellä, missä ihmiset liikkuvat.¹²⁷ Uudet tilat saivat osittain

¹²⁵ Hyvinkään museopalvelut, Hyvinkään kaupunginmuseo. Toimintakertomus 2018–2019, 6.

¹²⁶ Lento ja Olsson 2013, 7–25.

¹²⁷ Mehtälä 2017.

hyvän vastaanoton henkilökunnalta. Uusi sisääntuloaula ja museokaupan tilat osoittautuivat väljiksi ja valoisiksi, erillinen työpajatila mahdollistaa monenlaista oheistoimintaa ja uudet näyttelytilat ovat museaalisilta olosuhteiltaan edeltäjänsä paremmat. Myös Länsi-Savon artikkelissa taidemuseon väistötilojen museokauppaa keuhataan aiempaa toimivammaksi ja aulatilaa valoisaksi ja tyylikkääksi. Taidemuseon väistötilojen avausnäyttelyn taiteilija Jani Leinonen pitää tiloja erittäin onnistuneina, ainoastaan näyttelytila on hänen mielestään hieman liian matala.¹²⁸ Tilat ovat matalat suurille teoksille ja ne mahdollistavat ainoastaan yhden vaihtuvan näyttelyn esillä olon kerrallaan. Suurimpana ongelmana on näyttelytilojen riittämättömyys. Näyttelytilaa on liian vähän, joten se ei riitä pysyvän näyttelyn esillä oloon.¹²⁹ Mikkelin taidemuseon amanuenssi Paula Hyvönen avaa Länsi-Savon artikkeleissa tilaongelmaa, jonka myös museokävijät ovat huomanneet:

Emme pysty pitämään esillä pysyväiskokoelmia. Ne ovat nyt varastoituna. Martti Airion kokoelma on aikanaan testamentattu Mikkelin kaupungille sillä ehdolla, että kokoelma pidetään pysyvästi esillä. Sitä ehtoamme emme pysty nyt täyttämään.¹³⁰

Kokoelmat on väistötiloihin siirtymisen myötä unohdettu päättäjien tasolla. Meillä Airion kokoelman tuntevat kävijät ovat ihmetelleet, missä nykyisin teokset ovat. No varastossahan ne. Eikä tiedetä, milloin tulevat esille, Hyvönen harmittelee.¹³¹

Osaltaan kävijöiden mielipiteeseen taidemuseon väistötiloista on vaikuttanut tilojen ensimmäinen näyttely, taiteilija Jani Leinosen *Mannerheim -muistomerkin uusi suunnittelukilpailu*. Kyseessä oli fiktiivinen kilpailu, jossa kävijät saivat äänestää kolmesta näyttelyssä esillä olleesta ehdotuksesta Mikkelin hallitustorilla olevan Suomen marsalkka C. G. E. Mannerheimia esittävän Päämajapatsaan (Kalervo Kallio 1967) korvaajaa. Näyttely aiheutti kohua Päämajakaupunki Mikkeliissä jo ennen avautumistaan, sillä ennen näyttelyn avautumista oli annettu ymmärtää, että olemassa oleva muistomerkki on tarkoitus vaihtaa uuteen, vaikka kyse olikin taidenäyttelyprojektista.¹³² Taidemuseo sai kielteistä palautetta provosoivan näyttelyn takia, mutta myös museon olemassaolo kyseenalaistettiin, etenkin väistötilojen aiheuttamien kustannusten takia. Länsi-Savon mielipidepalstalla käytiin keskustelua aiheesta:

Akselin vintin näyttelytila ei ole museo eikä varsinkaan taidemuseo. Katso LS 16.12. sivu B 15. Aktivistien propagandaa!¹³³

¹²⁸ Vuorela 2019.

¹²⁹ Mehtälä 2019.

¹³⁰ Mehtälä 2019.

¹³¹ Vuorela 2019.

¹³² Kasurinen 2019.

¹³³ "Sano se". 2019.

Olisiko jo vihdoin aika vetää oikeat ja lopulliset johtopäätökset Mikkelin taidemuseon tarpeellisuudesta? Toiminta verovarojen tarpeetonta haaskausta tiloihin, palkkoihin ja tyhmyyteen.¹³⁴

Taidemuseo voinee siirtyä Graniittitaloon odottelemaan, milloin korjaustyöt voidaan aloittaa. Korjausten ajaksi museo voidaan sulkea ja siirtää näyttelyesineet ja muut tavarat varastoon. On järjetöntä maksaa kalliita vuokria monen vuoden ajalta.¹³⁵

[...] taidemuseo siirrettiin kallista vuokraa vastaan ”kaupan vintille”.¹³⁶

Helinä Rautavaaran museon sijainti kauppakeskuksessa herätti kiinnostusta yleisössä ja museo- sekä kauppakeskusmaailmassa jo ennen avautumistaan. Museonjohtaja Ilona Niinikankaan mukaan Helinä Rautavaaran museo otettiin lämpimästi vastaan kauppakeskuksessa ja museo on tyytyväinen sijaintiinsa siellä.¹³⁷ Museossa toteutettiin kävijäkysely kolmen viikon ajan syksyllä 2020, johon osallistui 47 henkilöä. Yhtenä kyselyn osa-alueena oli, miten kävijät suhtautuvat museon uusiin tiloihin. Kyselytutkimuksen raportin mukaan kyselyyn osallistuneet olivat hyvin tyytyväisiä uuteen museotilaan kauppakeskuksessa, ja heidän mielestään uusi museotila toimii hyvin. Sijainti kauppakeskuksessa koettiin kävijöiden mielestä toimivaksi ja saavutettavaksi. Erityisesti mainittiin helppokulkuisuus. Tila koettiin kooltaan sopivaksi, ja sitä pidettiin kauniina, rauhallisena, siistinä, rauhoittavana, selkeänä, väljänä, hyvin järjestettynä ja kompaktina, mutta avarana. Kiitosta sai työpajan sijainti näyttelytilassa, houkuttelemassa kävijöitä tulemaan museoon. Erikoismaininnan sai henkilökunnan asiantuntevuus ja ystävällisyys ja selkeä opastus sekä hienoksi luonnehdittu museokauppa. Kävijätutkimuksessa haastateltiin kyselyn lisäksi neljää henkilöä tarkemman tiedon saamiseksi. Yksi näistä haastateltavista kertoi museon sijainnin merkityksestä seuraavaa:

Jos on just tämmösess esim täällä Entressessä niin tääl mä käyn tosi usein niin sit on helppo kävästä vähän vilkasee et mitä tääl on, mitä tapahtuu, mist on kyse.¹³⁸

Kaikki espoolaiset eivät kuitenkaan ole tyytyväisiä Espoon keskuksen, jossa Helinä Rautavaaran museokin sijaitsee, kulttuuritarjontaan. Länsiväylän mielipidepalstalla kirjoittanut espoolainen toivoi kulttuuria varten rakennettua rakennusta Espoon keskukseen :

On eri asia kotiutua ympäristöön, jossa näkee kulttuuriin tarkoitettuja rakennuksia, jotka viestivät, että sinua arvostetaan kunnan asukkaana, kuin yrittää kotiutua ympäristöön, jossa on vain kauppakeskus ja asema.¹³⁹

¹³⁴ ”Sano se”. 2019

¹³⁵ Jääskeläinen 2019.

¹³⁶ Jääskeläinen 2021.

¹³⁷ Tuominen-Halomo 2019.

¹³⁸ Adahl 2021.

¹³⁹ Ryytänen 2021.

Kirjoitukseen vastineen kirjoittivat sekä espoolainen kulttuuriaktivisti että Helinä Rautavaaran museon johtaja. Molemmat halusivat painottaa, että Espoon keskuksesta löytyy kulttuuritarjontaa erityisesti kauppakeskus Entressestä kirjaston ja museon muodossa:¹⁴⁰

[...] korkeatasoiset kulttuuripalvelut eivät aina välttämättä tarvitse omia arkkitehtuurisesti näyttäviä rakennuksia vaan ammattimaista kulttuuritoimintaa löytyy Espoon keskuksesta sieltä, missä ihmiset liikkuvat, eli kauppakeskuksesta.¹⁴¹

Hyvinkään kaupunginmuseo otti vastaan tiedon uusista kauppakeskuksessa sijaitsevista tiloista helpottuneena. Kaupunginmuseo oli ollut vuoden ilman näyttelytiloja, joten uusi tila toi selkeyttä museon tulevaan toimintaan.¹⁴² Museo oli tyytyväinen kauppakeskuksessa sijaitseviin tiloihin ja etenkin niiden sijaintiin. Sijainti eloisassa kulmauksessa lähellä ulko-ovea oli helppoa kävijöiden saavutettavuuden kannalta. Toiveena oli saada lisää kävijöitä museoon uuden sijainnin myötä. Jo ensimmäisen kuukauden aikana, jonka museo oli sijainnut kauppakeskuksessa, sen kävijämäärä oli selvästi aiempaa suurempi. Etenkin satunnaiset kävijät ja Hyvinkään kaupunginmuseossa ensimmäistä kertaa käyvät henkilöt ovat lisänneet kävijämäärää. Museon intendentti Susanna Eskola kuvaa kävijämäärän nousua seuraavasti :

Ennen korona-aikaa museon kävijämäärät olivat viisinkertaiset aikaisempiin vuosiin nähden vastaavalta ajalta. Nyt koronan jälkeen tilanne on tasoittunut, mutta edelleen meillä käy enemmän kävijöitä kuin edellisinä vuosina, Eskola sanoo ja kehuu siirtymisen Willaan olleen hyvä ratkaisu.¹⁴³

Kävijämäärän noususta voikin osaltaan päätellä, että kävijät ottivat hyvin vastaan kauppakeskuksessa sijainneen museon. Henkilökunnan mukaan kävijöiltä on tullut hyvää palautetta näyttelyyn piipahtamisen helppoudesta ja ilmaisesta sisäänpääsystä.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Rahikka 2021; Niinikangas 2021.

¹⁴¹ Niinikangas 2021.

¹⁴² Lyy 2019.

¹⁴³ Collin 2020.

¹⁴⁴ Kononen 2019.

5 KAUPPAKESKUS MUSEOYMPÄRISTÖNÄ

5.1 Kauppakeskukset Akseli, Entresse ja Willa

Mikkelin taidemuseo, Hyvinkään kaupunginmuseo ja Helinä Rautavaaran museo muuttivat kauppakeskusympäristöön vanhempaa rakennuskantaa edustavasta rakennuksesta. Mikkelin taidemuseo yli 100 vuotta vanhasta asuin- ja liikerakennuksesta Graniittitalosta, Hyvinkään kaupunginmuseo vanhalla villatehtaalla sijaitsevasta Villan Voimala-rakennuksesta ja Helinä Rautavaaran museo vanhasta teollisuuskiinteistöstä. Näistä rakennuksista yksikään ei ole alun perin museokäyttöön suunniteltu. Voisi ajatella, että muutto kauppakeskukseen ei tästä syystä ole kovin suuri muutos. Aiemmissa ja nykyisissä ympäristöissä on täytynyt tehdä tarvittavat muutokset museotoimintaa varten, jotta toiminta on ollut mahdollista. Nyt suurimpana muutoksena kuitenkin on, että jokainen näistä museoista on osa kaupallista ympäristöä, jossa on paljon muitakin toimijoita aivan eri aloilta.

Mikkelin taidemuseo sijaitsee kauppakeskus Akselissa Mikkelissä, Helinä Rautavaaran museo kauppakeskus Entressessä Espoossa ja Hyvinkään kaupunginmuseo sijaitsee kauppakeskus Willassa Hyvinkäällä. Yhteistä näille kauppakeskuksille on niiden sijainti omassa kaupungissaan. Jokainen niistä sijaitsee aivan kaupunkinsa keskustassa. Museolle, aivan kuten kauppakeskuksillekin, oleellista saavutettavuuden kannalta on rakennuksen sijainti paikkakunnallaan. Oleellista on myös museon sijainti kauppakeskuksessa ja, miten muut liikkeet ja palvelut ovat sijoittuneet kauppakeskukseen museon sijaintiin nähden. Sijaitseeko museo tavallisten asiointireittien varrella vai syrjässä käytetyimmistä palveluista. Myös kauppakeskuksen koko ja tarjonnan monipuolisuus ovat tärkeitä tekijöitä valitaanko kauppakeskus omaksi asiointipaikaksi.

Kauppakeskus Akseli valmistui marraskuussa 2009. Samanaikaisesti valmistui Mikkelin Toriparkki maan alle, josta on kulku kauppakeskukseen. Yhdessä kauppakeskus Akseli ja Toriparkki ovat muokanneet merkittävästi Mikkelin keskustaa. Kauppakeskusrakennuksessa on yhdistetty vuonna 1938 valmistuneeseen arkkitehti Martti Välikankaan suunnittelemaan funktionalistiseen rakennukseen modernimpaa liikerakennusarkkitehtuuria. Kauppakeskuksen vanhinta osaa kutsutaan Jamankulmaksi rakennuksen rakennuttajan Akseli Jaman mukaan. Tätä vanhaa osaa kunnioittaen on kauppakeskuksen nimeksi valikoitunut Akseli.¹⁴⁵ Avautuessaan kauppakeskus Akseli oli Mikkelin keskustan ensimmäinen, ja koko Savon suurin kauppakeskus. Akselissa on tilaa 50:lle liikkeelle, mutta tällä hetkellä siellä on noin 30 erilaista liikettä, kolmessa kerroksessa. Lisäksi siellä on myös eri yritysten toimistotiloja sekä asuntoja.¹⁴⁶ Vuonna 2010 Akseli valittiin vuoden kauppakeskukseksi, kun valinta tehtiin ensimmäistä kertaa. Perusteluna oli kohteen arkkitehtuuri, jossa vanhempi rakennus yhdistyy uuteen sekä keskusta-alueen ilmeen uudistaminen.

Kauppakeskus Entresse avautui marraskuussa 2008 Espoon keskuksessa. Entresse on lähikauppakeskus, jonka pääpaino on päivittäisasioinnissa. Entresseä vastapäätä sijaitsee 1980-luvun lopulla avautunut kauppakeskus Espoontori.¹⁴⁷ Nämä kaksi kauppakeskusta täydentävät toisiaan palveluvalikoimallaan ja luovat yhdessä Espoon keskuksen alueen kaupallisen keskuksen.¹⁴⁸ Entressessä on lähes 40 yritystä ja Espoon kaupungin palvelua kolmessa kerroksessa. Kauppaliikkeiden lisäksi Entressessä on tarjolla kattavasti kulttuuripalveluita. Helinä Rautavaaran museon lisäksi kauppakeskuksessa sijaitsee Entressen kirjasto ja Espoon kaupungin arkisto.¹⁴⁹

Kauppakeskus Willa valmistui vuoden 2012 aikana Hyvinkään ydinkeskustaan keskuspuiston ja kaupunginkirjaston viereen.¹⁵⁰ Kauppakeskushanke oli ainutlaatuisen, sillä ensimmäistä kertaa pääkaupunkiseudun ulkopuolella kaupallisen keskustan ympärille on tiivistetty ydinkeskustan toiminnot. Hyvinkään keskustan uudistaminen toi kauppakeskus Willalle vuonna 2013 Vuoden kauppakeskustekopalkinnon, ja vuonna 2019 se valittiin Suomen toiseksi parhaaksi kauppakeskukseksi. Kauppakeskus Willa koostuu kolmesta kiinteistöstä, jossa on yli 100 liikettä ja ravintolaa neljässä kerroksessa, mukaan lukien kellaripysäköinti.¹⁵¹

¹⁴⁵ "Mikkelin kulmilla. Mikkelin seudun kulttuuriperintöreitit".

¹⁴⁶ "Tietoa Akselistä".

¹⁴⁷ Kauppakeskukset 2022 -julkaisu 2022, 28.

¹⁴⁸ Takala 2021.

¹⁴⁹ "Liikkeet ja palvelut".

¹⁵⁰ Kauppakeskukset 2022 -julkaisu 2022, 72.

¹⁵¹ "Willan pohjakartta".

5.2 Sijainti ja saavutettavuus kauppakeskuksessa

Kauppakeskus Akseli sijaitsee aivan Mikkelin keskustassa, joten se on hyvin saavutettavissa kävellen, pyöräillen ja paikallisliikenteen linja-autoilla sekä pitkän matkan linja-autoilla ja junalla. Kauppakeskuksen katolla sekä kellarissa on maksullista pysäköintitilaa autoille. Mikkelin taidemuseo sijaitsee kauppakeskuksen ylimmässä kerroksessa. Kulku Mikkelin taidemuseoon on esteetön, sinne pääsee parkkihallista ja katutasosta hissillä ja liukuportailta sekä kattoparkista liukuovien kautta. Samassa kerroksessa on pankki, joka tarjoaa palveluita vain ajanvarauksella sekä kaksi kansainvälisten ketjujen vaateliikettä, Lindex ja New Yorker. Lisäksi kerroksessa on yksi tyhjä liiketila, johon etsitään vuokralaista. Molemmat vaateliikkeet sijaitsevat toisen kerroksen lisäksi myös kauppakeskuksen katutasossa, jossa on myös liikkeiden pääsisäänkäynnit.¹⁵² Taidemuseo on kerroksensa ainut säännöllisesti avoinna oleva palvelu, jonne ei ole sisäänkäyntiä muualta. Kerroksessa ei ole samanlaista asiakasvirtaa kuin alemmassa kerroksessa, jossa suurin osa liikkeistä sijaitsee. Koko kauppakeskuksen asiakasvirtoihin vaikuttaa selkeästi päivittäistavarakaupan puuttuminen.

Kauppakeskus Entresse sijaitsee Espoon keskuksessa keskeisellä paikalla. Kauppakeskuksen eteläpuolella sijaitsee Espoon asema, johon pääsee linja-autoilla ja paikallisjunilla. Aivan Espoon keskukseen, kauppakeskuksen lähelle kulkee myös linja-autoliikennettä. Omalla autolla tultaessa Kehä III:lla on kyltitys Espoon keskukseen, jota seuraamalla päädytään Entresseen. Suurin osa Entressen pysäköintitiloista sijaitsee suoraan liiketilojen alapuolella, joista pääsee helposti hissillä, portaita tai liukuportaita pitkin kauppakäytävälle.¹⁵³ Helinä Rautavaaran museo sijaitsee kolmikerroksisen kauppakeskuksen keskimmaisessä kerroksessa, yhdessä 23. muun palvelun ja liikkeen kanssa. Kerroksessa on tilaa 28.:lle liikkeelle, mutta viisi tiloista on tällä hetkellä tyhjinä. Kerroksen isoimpia toimijoita ovat on kaksi päivittäistavara kauppa, Lidl ja S-market. Nämä kaupat tuovat asiakasvirtaa kyseiseen kerrokseen. Helinä Rautavaaran museon vieressä toimii päivittäistuotteita myyvä Normal ja toisella puolella on Finlaysonin pop-up -myymälä. Vastapäätä museota toimii kahvila, jonka vieressä on optikkoliike.¹⁵⁴

Kauppakeskus Willa sijaitsee aivan Hyvinkään ydinkeskustassa, joten sinne pääsee sujuvasti kävellen ja pyöräillen. Kauppakeskuksen läheisyydessä on linja-autojen pysäkit ja viiden minuutin kävelymatkan päässä sijaitsee Hyvinkään rautatieasema, josta kulkee myös lähijuna Helsinkiin. Willassa on maksutonta pysäköintitilaa pohjakerroksen pysäköintihallissa. Willa on esteetön kauppakeskus, joten sen käytävät ovat leveät, lähes kaikkien sisäänkäyntien luona on hissi ja wc-tilojen yhteydessä

¹⁵² "Pohjakartta".

¹⁵³ "Espoon keskus, kauppakeskus Entresse".

¹⁵⁴ "Liikkeet ja palvelut".

on inva-wc. Hyvinkään kaupunginmuseo sijaitsi kauppakeskus Willan W1-kiinteistön kolmannessa kerroksessa yhdessä 28. liikkeen ja palvelun kanssa. Samassa kerroksessa sijaitsee muun muassa useita optikkoliikkeitä, vaateliikkeitä, ravintoloita, kotiin ja sisustamiseen sekä vapaa-aikaan liittyviä palveluntarjoajia. Lisäksi kerroksessa on W1-kiinteistön toiseen kauppakeskuksen kiinteistöön yhdistävä Willansilta ja info-piste, josta pystyy lainaamaan pyörätulin asioinnin ajaksi. Aivan kaupunginmuseon tilojen vieressä on kerroksen pääovi, jonka läheisyydessä on myös hissi. Museo sijaitsi kohdassa, jonka vastapäätä on maksuton työtila Kimppakonttori sekä koteipomo. Vieressä on tanskalaisen design-ketjun myymälä Flying Tiger Copenhagen.¹⁵⁵ Hyvinkään kaupunginmuseon tila oli hyvällä paikalla sisäänkäynnin läheisyyden sekä kiinteistön yhdistävän sillan takia. Samassa kerroksessa olevassa info-piste auttoi myös tulijat löytämään perille museoon.

5.3 Kävijät

Museoiden kannattavuutta ja elinvoimaasuutta mitataan julkisissa keskusteluissa usein kävijämäärän perusteella. Vaikka kävijämäärä ei voi olla ainut tekijä museoiden onnistumisen arvioimisessa, se on selkeä mittari ja helposti toteutettavissa oleva seuranta-tapa museotoiminnan tarkasteluun.¹⁵⁶ Tästä syystä tarkastelen itsekin kävijämäärien muutosta museoiden toimintaympäristön muuttuessa. Jokaisella kauppakeskukseen muuttaneella museolla oli myös tavoitteena saada kävijämäärää lisättyä uuden toimintaympäristön myötä. Helinä Rautavaaran museo, Hyvinkään kaupunginmuseo ja Mikkelin taidemuseo avautuivat kauppakeskusympäristössä vuonna 2019. Vuosi 2017 on viimeinen kokonainen vuosi, kun kukin museo toimi edellisessä sijainnissaan. Vuosi 2018 meni jokaisella kohteella melko suurissa määrin muuton tekemiseen, kun kohteet avattiin uudessa sijainnissa vuoden 2019 aikana. Tarkastelen kävijöiden osalta vuotta 2017, verrattuna vuoteen 2020. Vuosi 2020 oli ensimmäinen kokonainen vuosi museoille kauppakeskusympäristössä, josta on julkaistu tilastotietoa. Aineistona kävijätietojen vertailussa käytän museotilastoa, joka on Museoviraston vuosittain kokoamaa tilastotietoa ammatillisesti hoidettujen museoiden henkilöstöstä, taloudesta ja toiminnasta.¹⁵⁷ Museot antavat itse tiedot edellisestä vuodesta seuraavan vuoden alussa Museotilasto-verkkopalveluun, josta Museovirasto julkaisee ne seuraavan vuoden kesällä. Vuoden 2021 museotilasto ei siis ole vielä käytettävissä, joten joudun käyttämään vuoden 2020 museotilastoa. Vuosi 2020 oli koronapandemian takia ongelmallinen vuosi myös museoille. Koko maassa museot olivat yli kaksi kuukautta

¹⁵⁵ "Willan pohjakartta".

¹⁵⁶ Kononen 2015.

¹⁵⁷ Museotilasto.fi -verkkopalvelu.

kokonaan kiinni keväällä 2020.¹⁵⁸ Museotilastoa tarkasteltaessa pystyy toteamaan, että aiemmin mainittu koronasulku on vaikuttanut museoiden aukiolopäiviin. Vuonna 2017 jokaisella tässä tarkastelemallani museokohteella oli enemmän aukiolopäiviä kuin vuonna 2020.¹⁵⁹ Museot ovat normaalistikin kiinni usein juhlapyhinä ja näyttelyvaihtojen takia, mutta, kuten olemme voineet huomata, toisinaan myös hyvin poikkeuksellisista syistä. Nämä aiheuttavat museoille hyvin erilaisen määrän aukiolopäiviä. Vuonna 2017 Helinä Rautavaaran museolla aukiolopäiviä oli 246, Hyvinkään kaupunginmuseolla 206 ja Mikkelin taidemuseolla 292. Vastaavasti vuonna 2020 kohteet, samassa järjestyksessä, olivat avoinna 216, 179 ja 142 päivänä vuoden aikana. Vuonna 2017 Helinä Rautavaaran museossa vieraili 7283 henkilöä ja vuonna 2020 20869 henkilöä. Hyvinkään kaupunginmuseossa vastaavina vuosina luvut olivat 5682 ja 8271 kävijää. Mikkelin taidemuseossa vieraili vuonna 2017 11349 henkilöä ja vuonna 2020 3149 henkilöä. Museoiden päivittäiset kävijämäärät pyöristettynä seuraavan tasalukuun kohteittain: Helinä Rautavaaran museo 30 kävijää/päivä (2017) ja 97 kävijää/päivä (2020), Hyvinkään kaupunginmuseo 28 kävijää/päivä (2017) ja 46 kävijää/päivä (2020) ja Mikkelin taidemuseo 39 kävijää/päivä (2017) ja 22 kävijää/päivä (2020). Alla olevassa taulukossa olen pyrkinyt selkiyttämään aukiolopäivien ja kävijämäärien suhdetta, ja muutosta päivittäisissä kävijämäärissä vuosina 2017 ja 2020.

<ul style="list-style-type: none"> • Museoiden aukiolopäivät ja kävijämäärät vuosina 2017 ja 2020 • Päivittäiset kävijät vuosina 2017 ja 2020 • Päivittäisten kävijämäärien prosentuaalinen muutos 			
	Helinä Rautavaaran museo	Hyvinkään kaupunginmuseo	Mikkelin taidemuseo
Aukiolopäivät (2017)	246	206	292
Aukiolopäivät (2020)	216	179	142
Kävijät (2017)	7283	5682	11349
Kävijät (2020)	20869	8271	3149
Kävijät/päivä (2017)	30	28	39
Kävijät/päivä (2020)	97	46	22
Muutos %	+223 %	+64 %	-44 %

¹⁵⁸ "Museotilastot 2020 julkaistu - museokäyntien määrä väheni koronavuotena" 2021.

¹⁵⁹ Museotilasto.fi -verkkopalvelu. Vuosi 2017 ja 2020, käynnit ja avoinnaolo museokohteittain.

kävijät/päivä (vuodesta 2017 vuoteen 2020)			
--	--	--	--

Vuoden 2020 museotilaston mukaan ammatillisesti hoidettujen museoiden käynnit vähenivät selvästi edelliseen vuoteen verrattuna. Huomattavaa on, että Helinä Rautavaaran museon ja Hyvinkään kaupunginmuseon osalta kävijämäärät kasvoivat vuonna 2020 vuoteen 2017 verrattuna, aukiolopäivien vähenemisestä huolimatta. Etenkin Helinä Rautavaaran museossa kävijämäärän nousu oli huomattava. Mikkelin taidemuseossa kävijämäärä taas laski vuonna 2020, kuten suuressa osassa suomalaisia museoita kävi kyseisenä vuonna. Siellä aukiolopäiviä oli vuonna 2020 alle puolet vähemmän verrattuna vuoteen 2017. Tarkasteltavana oleviin kohteisiin viittaen, aukiolopäivien muutosta ei voi pitää merkittävimpänä kävijämäärään vaikuttavana tekijänä. Vuonna 2021 Suomen museoliiton toteutti Valtakunnallisen kävijätutkimuksen museokohteissa. Kyseinen kävijätutkimus on kymmenen vuoden välein toistettava kyselytutkimus museokävijöille, joka toteutettiin museoissa jaettavilla haastattelulomakkeilla. Kävijätutkimuksesta kävi ilmi, että kävijöiden mielestä museokäynnin tehtävänä on ensisijaisesti tuottaa elämyksiä, viihdyttää, antaa tietoa ja toimia ajankuluna.¹⁶¹ Mikäli museokäynti täyttää nämä tehtävät, kävijät tulevat kohteeseen uudelleenkin. Kävijöiden on kuitenkin tultava kohteeseen ensimmäisen kerran, jotta uudelleen vierailu on mahdollinen. Museokävijöiden tarpeita museokäyntiä ajatellen on listannut Judi Rand. Hänen tekemässään listauksessa (*The Visitors' Bill of Rights*) on keskitytty asioihin, jotka tukevat museoon tulemistä ensimmäiselläkin kerralla. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi kunnossa olevat puitteet sisäänkäynnin, siisteyden, wc-tilojen ja istumapaikkojen osalta, hyvin suunnitellut tilat kyltityksen ja liikumisen sujuvuuden kannalta, tervetullut olo, toimintaa, johon voi samaistua, keskustelua, vuorovaikutusta ja kokemuksen jakamista, hyväksytyksi tulemisen tunne kävijän oman tietämyksensä ja kiinnostuksensa tasolla, tarkka, rehellinen ja selkeä viestintä, uuden oppiminen, monipuolisuus ja virkistäytynyt olo museosta lähtiessä.¹⁶² Perusasioiden on oltava kunnossa, jotta kävijät saadaan houkuteltua museoon. Mielenkiintoinenkaan näyttely ei korvaa sitä, että kävijä ei löydä paikalle.

¹⁶⁰ Museotilasto.fi -verkkopalvelu. Vuosi 2017 ja 2020, käynnit ja avoinnaolo museokohteittain.

¹⁶¹ "Verkkajulkaisut. Kyselyt ja tutkimukset: Valtakunnallinen kävijätutkimus 2021" 2021.

¹⁶² Samis & Michaelson 2017, 5.

5.4 Uudenlaisen museoympäristön hyödyt ja haasteet

Museon sijainti kauppakeskuksessa hyödyttää sekä kauppakeskusta että museota monin tavoin. Museo monipuolistaa ja elävöittää kauppakeskuksen tarjontaa näytteilyillään, tapahtumillaan ja museokaupallaan, ja museo tavoittaa uusia kävijäryhmiä kaupallisen ympäristön myötä. Tämänhetkinen suuntaus kauppakeskuksissa on toimia, kaupallisten tarkoitusten lisäksi, elämyksiä tuottavana kohtaamispaikkana. Kauppakeskukset ovat keskeisiä paikkoja ihmisten arjessa, joten niiden toimintaa kehitetään kokonaisvaltaisesti ihmisten ja ympäristön hyvinvointi huomioiden.¹⁶³ Myös museoiden periaatteena on edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön säilyttämistä. Molemmilla toimijoilla on siis yhteinen päämäärä, turvata nykyisille ja tuleville sukupolville mahdollisuudet hyvään elämään, vaikkakin hieman eri näkökulmista.

Vuositasolla kauppakeskuksissa on erittäin suuri kävijämäärä verrattuna yksittäisten museoiden kävijämääriin, vaikka museot ovatkin olleet viime vuosina suuressa nosteessa ja museokäyntien määrä on noussut. Vuonna 2020 uutisoitiin museoiden nostaneen kävijämääriään neljänä vuonna peräkkäin.¹⁶⁴ Museoviraston vuosittain kokoaman museotilaston mukaan vuonna 2019 museokäyntejä tehtiin yli 7,6 miljoonaa kaikissa Suomen museoissa yhteensä.¹⁶⁵ Suomen Kauppakeskukset ry:n vuosittain julkaiseman Kauppakeskukset-julkaisun mukaan kaikissa Suomen kauppakeskuksissa vuonna 2019 kävijämäärä oli arviolta 428 miljoonaa kävijää. Kauppakeskus Willassa kävi vuonna 2019 7,2 miljoonaa kävijää, sen ollessa Suomen 11. suurin kauppakeskus pinta-alan mukaan laskettuna. Kauppakeskus Entressessä kävijämäärä vuonna 2019 oli 4 miljoonaa kävijää ja kauppakeskus Akselissa 2 miljoonaa kävijää.¹⁶⁶ Kauppakeskuksen kävijöistä vain osa käy siellä sijaitsevassa museossa, mutta kävijä on jo sisällä rakennuksessa ja näin ollen myös potentiaalinen museokävijä. Arkinen ympäristö tekee museosta helpommin lähestyttävän sekä madalta kynnystä tulla museoon. Tämä onkin näkynyt etenkin Helinä Rautavaaran museossa ja Hyvinkään kaupunginmuseossa, jotka saivat nostettua kävijämääriään kauppakeskukseen muutettuaan. Molempien museoiden kohdalla kävijämäärien nousua on sijainnin lisäksi tukenut osaltaan myös museoiden maksuttomuus. Kävijämäärien nousua voi seurata myös häiriökäyttäytymistä. Kauppakeskus tilana on kaikille avoin, joten siinä olevaa vapaata julkista tilaa ei ehkä mielletä kenenkään omaksi omaisuudeksi. Käytävien katvealueilla ja wc-tiloissa voi tapahtua ilkeävaltaa ja häiritsevää toimintaa, joka heijastuu myös liikkeen toimintaan. Esimerkiksi liikkeen edustalla häiritsevästi käyttäytyvä joukko voi estää asiakkaan pääsyn liiketilaan. Kauppakeskukset joutuvat

¹⁶³ "Miltä näyttää tulevaisuuden kauppakeskuksissa?". 2021.

¹⁶⁴ "Museokortti tänään 5-vuotias". 2020.

¹⁶⁵ Museotilasto.fi -verkkopalvelu. Vuosi 2019, käynnit ja avoinnaolo museokohteittain.

¹⁶⁶ Kauppakeskukset 2020 -julkaisu 2020, 13, 29, 71, 114.

toiminnassaan ottamaan huomioon erilaiset ongelmatilanteet tilojen sijoittelulla, var-
tioonilla ja esimerkiksi kauppakeskuksen musiikkivalinnoilla.¹⁶⁷

Oleellinen, ja kauppakeskuseoissa usein ulospäin näkyvin, osa museokäyn-
tiä on museokauppa. Onnistuessaan toiminnassaan se on taloudellisesti kannattava ja
sen kautta saadaan markkinoitua museota ja sen näyttelyitä ja tapahtumia kauppa-
keskuksen sisällä. Vaikka museot ovat profiloituneet voittoa tuottamattomiksi insti-
tuutioiksi, museokauppojen tehtävä on tuottaa voittoa, kuten muidenkin kauppaliik-
keiden. Museokauppojen tuotoilla rahoitetaan museokaupan sekä myös museon toi-
mintaa muilta osin. Usein erillisessä museorakennuksessa museon yhteydessä toimi-
vassa museokaupassa vierailaan näyttelyvierailun yhteydessä, käyttäen aikaa myös
museokaupassa asiointiin. Kauppakeskuksessa toimiva museokauppaan piipahde-
taan tavallisesti myös ilman näyttelykäyntiä nopeasti katsomassa sen hetkistä tuote-
valikoimaa. Kaupallisessa ympäristössä museokaupan kehittäminen on hyvin tärkeää,
jotta kävijät tulevat yhä uudelleen museokappaan. Ympärillä on muita liikkeitä, jotka
päivittävät tuotevalikoimaansa ja esillepanoan säännöllisin väliajoin, ja näin varmis-
tavat vakioasiakkaiden pysyvyyden. Kauppakeskuksissa sijaitsevien museokauppo-
jen haasteena on saada kävijöitä houkutelua ympärillä olevien kauppojen joukosta
juuri museokauppaan. Toisaalta kaupallinen ympäristö tukee museokauppojen toi-
mintaa, sillä kauppakeskuksiin tullaan perinteisesti tekemään ostoksia. Kauppakes-
kuksissa on myös mahdollisuus yhteistyöhön muiden kaupallisten toimijoiden
kanssa. Kauppakeskus voi esimerkiksi järjestää yhteisiä teemapäiviä kaikkien liikkei-
den kesken, kuten kauppakeskus Akselin Aarrepäivät, jossa liikkeiden tarjouksia ja
tapahtumia markkinoidaan kauppakeskuksen toimesta¹⁶⁸.

Uudenlaiseen museoympäristöön siirryttäessä museon uusi sijainti, poissa tu-
tuilta reiteiltä, voi osoittautua haasteeksi. Etenkin, jos museo on ollut vuosikymmeniä
edellisessä sijainnissaan voi olla vaikea käsittää ja muistaa, että sijainti on muuttunut.
Arkisten reittivalintojen myötä muodostetaan oman kaupungin yksilöllisyyttä ja tut-
tujen reittien myötä vahvistetaan lähiympäristöön kuulumista. Vanhat reitit säilyvät
muistoissa ja niihin kiinnytään, vaikka etsitään uusia reittejä, kuten tässä tapauksessa
pääsyä museoon kauppakeskuksessa.¹⁶⁹ Vielä haasteellisemmaksi museon löytämi-
sen kauppakeskuksesta tekee se, jos museo ei näy kauppakeskuksen ulkopuolella.
Kauppakeskuksen ulkopuolella, sisäänmenoreiteillä ja kauppakeskuksen sisäpuolella
olevien kylttien ja opasteiden avulla kävijä löytää museoon, kun on sinne menossa tai
vasta harkitsee menoa. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä museoiden saavutettavuuden
takaamiseksi vaan tarvitaan myös digitaalista näkyvyyttä. Toimivat verkkosivut,
ajantasaiset tiedot tapahtumakalentereissa ja muissa markkinointikanavissa sekä

¹⁶⁷ Hyvärinen 2006.

¹⁶⁸ "Kevään Aarrepäiviä vietetään tällä viikolla" 2022.

¹⁶⁹ Asikainen ja Mäkinen 2013, 129-131.

aktiivisuus sosiaalisen median kanavissa lisää kävijöiden tietoisuutta museosta. Kauppakeskuseoissa oman aktiivisen markkinoinnin lisäksi on mahdollista saada synergiaetua kauppakeskuksen markkinoinnista. Näkyvyys kauppakeskuksessa ja sen ulkopuolella voi olla haasteena kauppakeskuksessa toimivalle museolle lukuisten muiden toimijoiden takia, mutta yhteistyö kauppakeskuksen markkinoinnin kanssa hyödyttää museota.

Oman haasteensa tuovat myös olemassa olevat ennakoasenteet. Osa ihmisistä odottaa museon sijaitsevan "arvolleen" sopivassa paikassa, tarkoittaen kulttuurille omistettua arkkitehtuurisesti näyttävää rakennusta. Tässä ajatusmaailmassa kaupallisuuden ja museoiden arvojen ei nähdä kohtaavan.

6 LOPUKSI

Kauppakeskus museon sijaintipaikkana on jotain, mihin emme ole vielä täysin tottuneet, mutta johon saamme varmasti tottua tulevaisuudessa. Palvelujen osuus tulee kasvamaan kauppakeskuksissa, sillä myös niissä tarvitaan tiloja, joka eivät vaadi kuluttamista. Kauppakeskusten visioidaan tulevaisuudessa olevan kestävä kehitystä edistäviä keitaita elämyksien kokemiseen. Pelkän kuluttamisen aika on ohi etenkin länsimaissa. Tapamme kuluttaa luonnonvaroja yli tarpeen on kestämaton tulevaisuuden kannalta.

Ulkomailla museoita on sijainnut kauppakeskuksissa jo 1990-luvun loppupuolelta alkaen, mutta Suomessa ensimmäiset museot saapuivat kauppakeskuksiin vasta vuonna 2019. Tutkimuksessani käsittelen kolmen tapausesimerkin: Mikkelin taidemuseon, Helinä Rautavaaran museon ja Hyvinkään kaupungin museon, kautta museoiden muuttamista kauppakeskuksiin ja toimintaa tässä uudenaikaisessa museoympäristössä. Kauppakeskus Akseli ja kauppakeskus Willa valikoituivat museoiden sijaintipaikoiksi ennakkoluulottomuudesta ja halusta toimia edelläkävijöinä. Molemmat kauppakeskukset olivat jo heti avautuessaan tehneet vaikutuksen ennakkoluulottomilla ja aluettaan uudistavilla ratkaisuilla, saaden siitä tunnustusta Vuoden Kauppakeskus- sekä Vuoden Kauppakeskusteko -palkinnoillaan. Kauppakeskus Entressessä oli vahvaa kokemusta kulttuuripalveluiden ottamisesta osaksi palveluvalikoimaa Entressen kirjaston ja Espoon kaupungin arkiston myötä. Luonnollinen jatkumo oli saada myös museotoimintaa kauppakeskukseen.

Mikkelin taidemuseon, Helinä Rautavaaran museon ja Hyvinkään kaupungin museon kauppakeskuksissa sijaitsevat tilat ovat ennen kaikkea yleisölle näkyviä toimintoja eli näyttelyitä, työpajatoimintaa, tapahtumia ja museokauppaa varten. Kokoelmien säilytystilat sijaitsevat jokaisen kohteen osalta pääasiassa muissa tiloissa, kauppakeskuksen ulkopuolella, johtuen logistisista ja taloudellisista syistä. Tilat kauppakeskuksissa ovat rajalliset ja kokoelmat vaativat paljon tilaa, joissa säilytysolosuhteet ovat oikeanlaiset. Tällaisten tilojen kustannukset kauppakeskuksissa ovat

usein paljon korkeammat kuin tilat syrjemmässä, keskustan ulkopuolella, jos tiloja on mahdollista edes saada tähän tarkoitukseen kauppakeskuksesta. Toimintojen sijaitseminen eri paikoissa vaatii arjessa tehtävältä museotyöltä enemmän suunnittelua ja työajan hallintaa, kuin jos kaikki tilat olisivat yhdessä paikassa.

Sekä kauppakeskukset että museot hyötyvät yhteistyöstä, kauppakeskukset tarjonnan parantumisen ja museot kävijöiden muodossa. Suomen kauppakeskusten vuotuinen kävijämäärä on lähes 60-kertainen verrattuna Suomen museoiden kävijämäärään. Muutto kauppakeskukseen tarkoittaakin museolle usein kävijämäärän nousua, kuten tapahtui Helinä Rautavaaran museossa ja Hyvinkään kaupunginmuseossa. Vaikka vuosien 2020–2021 aikana museoiden kävijämäärät suurilta osin jäivät jälkeen edellisistä vuosista korona-pandemian takia. Kauppakeskuksen liikkeiden ja palveluiden monipuolisuus ja asiakasvirtojen kannalta hyvä sijainti kauppakeskuksen sisällä sekä museoiden pääsymaksuttomuus vaikuttavat museoiden kävijämääriin positiivisesti.

Museoiden uuden sijainnin vastaanotto on ollut mediassa olleen kirjoittelun mukaan vaihtelevaa. Helinä Rautavaaran museon ja Hyvinkään kaupunginmuseon sijaintia kauppakeskusympäristössä on uutisoitu ja kommentoitu pääasiassa positiiviseen sävyyn. Museoiden sijainti hyvin saavutettavassa ympäristössä sai kiitosta, kuten myös näyttelyiden maksuttomuuskin. Nämä molemmat tekijät yhdessä tekevät kohteista saavutettavia mahdollisimman monelle. Mikkelin taidemuseon uusi sijainti sen sijaan on saanut negatiivistakin palautetta. Museon sijainti kauppakeskuksen ”vintillä” ei miellytä kaikkia. Mikkelin taidemuseon sijainti lähes 50 vuoden ajan arkkitehtuurisesti, historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävässä rakennuksessa ei unohdu helposti. Uutta sijaintia verrataan jatkuvasti edelliseen, vaikka museolla ei ollut enää toimintaedellytyksiä kyseisessä kiinteistössä.

Työssäni käsittelin kauppakeskuksiin muuttaneita museoita kirjallisuutta, arkistomateriaalia, tilastoja ja mediassa ollutta kirjoittelua lähdeaineistona käyttäen. Aiheen syvällisempi käsittely olisi vaatinut olemassa olevan aineiston lisäksi haastatte- luita ja kyselytutkimuksia. Tästä on siis hyvä jatkaa aiheen tutkimista eteenpäin.

LÄHTEET

Niinikangas, Ilona. 2022. Sähköpostiviesti 8.4.2022.

ARKISTOLÄHTEET

Espoon kaupunki

Tilapalvelut-liikelaitos, päätöspöytäkirja 9.8.2018. Entressen liiketilan vuokraaminen Helinä Rautavaara museolle.

Helsingin kaupunki

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 2/30.1.2018. Finnish Music Hall of Fame Oy, avustushakemus 24.10.2017. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/17/17717492ad31bcee76883ce57e5c5a7fe83d06a3.pdf>, luettu 16.11.2021.

Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö

Helinä Rautavaaran etnografisen museon toimintasuunnitelma 2018.

Helinä Rautavaaran museon toimintasuunnitelma 2020-2021.

Ådahl, Susanne. Kävijäkysely-raportti. Helinä Rautavaaran etnografinen museo 2021.

Hyvinkään kaupunki

Hyvinkään museopalvelut, Hyvinkään kaupunginmuseo, Toimintakertomus 2018-2019.

Kaupunginhallitus 20.11.2017 / § 333. Valtuustoaloite Hyvinkään kaupunginmuseon perusnäyttelytoiminnan käynnistämiseksi.

<https://asianhallintaepj.hyvinkaa.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=2&filename=51185679.doc&elin=TEKLA&lis=0&pykno=12&pvm=26%2e2%2e2019%2017%3a30%3a00>, luettu 25.4.2022.

Kulttuuri- ja hyvinvointilautakunta 25.1.2018. Kaupunginmuseon näyttelytilojen remontointi.

<https://asianhallintaepj.hyvinkaa.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=2&filename=17206579.doc&elin=KUHLA&lis=0&pykno=2&pvm=25%2e1%2e2018%2017%3a00%3a00>, luettu 29.5.2022.

Kulttuuri- ja hyvinvointilautakunta 28.1.2021. § 6 Hyvinkään museopalveluiden palvelukonseptiuudistus.

<https://asianhallintavhp.hyvinkaa.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=577130>, luettu 25.4.2022.

Kulttuuri- ja vapaa-aika lautakunta 21.5.2015. Päivitetty 1.11.2018. Hyvinkään kaupunginmuseo, Kokoelmapoliittinen ohjelma.

Mikkelin kaupunki

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta 25.9.2019 Liite 1 § 108. Mikkelin kaupungin museostrategia.

Kaupunginhallitus, kokous 12.3.2018. § 109 Väliaikaisten tilojen vuokraaminen taidemuseolle. [https://mikkeli.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_1232018/Vaumlliaikaisten_tilojen_vuokraaminen_ta\(8523\)](https://mikkeli.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_1232018/Vaumlliaikaisten_tilojen_vuokraaminen_ta(8523)), luettu 29.4.2022.

Kaupunginvaltuusto, kokous 13.6.2016. § 78 Taidemuseon hankesuunnitelman hyväksyminen. [https://mikkeli.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginvaltuusto/Kokous_1362016/Taidemuseon_hankesuunnitelman_hyvaksymin\(1983\)](https://mikkeli.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginvaltuusto/Kokous_1362016/Taidemuseon_hankesuunnitelman_hyvaksymin(1983)), luettu 29.4.2022.

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta, kokous 27.4.2016. § 28 Taidemuseon hankesuunnitelman hyväksyminen. [https://mikkeli.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kulttuuri_nuoriso_ja_liikuntalautakunta/Kokous_2742016/Taidemuseon_hankesuunnitelman_hyvaksymin\(1701\)](https://mikkeli.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kulttuuri_nuoriso_ja_liikuntalautakunta/Kokous_2742016/Taidemuseon_hankesuunnitelman_hyvaksymin(1701)), luettu 10.11.2021.

Mikkelin taidemuseo, hankesuunnitelma 11.3.2016. Mikkelin kaupunki, tilakeskus. <file:///C:/Users/KYTTJ~1/AppData/Local/Temp/Liite%20Taidemuseon%20hankesuunnitelma.pdf>, luettu 10.11.2021.

INTERNET-LÄHTEET

”About K11 Art Mall”. 2021. K11 Art Mall, Hong Kong. <https://hk.k11.com/about/>, luettu 21.10.2021.

Ahdelma, Jukka. 2016. Tältä näyttäisi Mikaelin taidemuseo – Mikkelin uutta museorakennusta on soviteltu konserttitalon kylkeen. Länsi-Savo, julkaistu 14.12.2016. <https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3745195>, luettu 12.7.2022.

Ahdelma, Jukka. 2017. Taidemuseo ei tule siilotontille – rakennuspaikka menee yksityiselle investoijalle. Länsi-Savo, julkaistu 21.4.2017. <https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3740314>, luettu 12.7.2022.

”Ajankohtaista / Suomen valokuvataiteen museo laajentaa Helsingin keskustaan”. Suomen valokuvataiteen museo. <https://www.valokuvataiteenmuseumo.fi/fi/museoinfo/suomen-valokuvataiteen-museo-laajentaa-helsingin-keskustaan>, luettu 29.11.2021.

”Alueelliset vastuumuseot”. Museovirasto. https://www.museovirasto.fi/fi/museoalan-kehittaminen/tietoa-suomen-museoista/alueelliset_vastuumuseot, luettu 4.11.2021.

- "Arkkitehtuuria vautsi vau vau!". 2019. Kaupunkikeskustat.fi, julkaistu 2.7.2019.
<https://www.kaupunkikeskustat.fi/2019/07/02/arkkitehtuuria-vautsi-vau-vau/>, luettu 24.10.2021.
- Aromaa, Jonni. 2021. "Helsinkiin syntyy uusi museokeskus, ja siitä saa kiittää Tanssin taloa". Yle uutiset, julkaistu 18.8.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-12054962>, luettu 29.11.2021.
- Cleveland Hungarian Museum. "History of the Hungarian Heritage Museum in Cleveland, Ohio". <https://clevelandhungarianmuseum.org/>, luettu 21.10.2021.
- Collin, Terhi. 2020. "Museoissa toivotaan viileitä kesäkelejä - suosiotaan kasvattanut museokortti tuo kotimaisia kävijöitä alueen museoihin". Aamuposti, julkaistu 18.7.2020. <https://www.aamuposti.fi/paikalliset/2336050>, luettu 30.3.2021.
- "Espoon keskus. Kauppakeskus Entresse". Visit Espoo.
<https://www.visitespoo.fi/fi/palvelu/kauppakeskus-entresse/>, luettu 19.6.2022.
- Forssell, Toni. 2018. "Hyvinkään kaupunginmuseon kokoelmia siirretään uusiin tiloihin - "Uudet tilamme ovat paljon soveltuvammat kuin vanhat"". Aamuposti, julkaistu 10.4.2018.
<https://www.aamuposti.fi/paikalliset/1436768>, luettu 10.6.2022.
- Gehlen, Jesse. 2017. "Kulttuurihistoriaa, esineitä, tarinoita". Maailman kuvalehti, julkaistu 4.5.2017.
<https://www.maailmankuvalehti.fi/2017/3/lyhyet/kulttuurihistoriaa-esineita-tarinoita/>, luettu 19.11.2021.
- Guttorm, Anni, Christine Langinauer ja Lassi Patokorpi, toim. 2021. ICOM Museotyön eettiset säännöt. Suomentanut Tuukka Talvio. ICOM Suomen komitea ry.
<https://static1.squarespace.com/static/5a4b30b7914e6b62a1e71ebd/t/60dc1de39450dc1b872da3bc/1625038379589/ICOM+Museonty%C3%B6n+eettiset+s%C3%A4nn%C3%A4t+2021>, luettu 1.10.2021.
- Helinä Rautavaaran museo. @helinarautavaaranmuseumo. 2016. Facebook, julkaistu 16.2.2016.
<https://www.facebook.com/HelinaRautavaaranmuseumo/photos/10154325686460139>, luettu 21.11.2021.
- Hirvonen-Nurmi, Katri. 2012. Helinä Rautavaaran elämäkerta: Helinä Rautavaara (1928-1998): Maailmanmatkailija ja keräilijä. Espoo: Helinä Rautavaaran museon Issuu-julkaisu, julkaistu 5.11.2012.
<https://issuu.com/rautavaarahelina/docs/elamakertaopas>, luettu 11.11.2021.

- Hyvärinen, Irja. 2006. "Nuorten häätäminen musiikilla yleistyy. Tampereella soi klassinen, Lohjalla kirkkomusiikki". Helsingin Sanomat, julkaistu 9.10.2006. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004431392.html>, luettu 5.7.2022.
- "Info, Löydä perille". Kauppakeskus Entresse. <https://entresse.fi/info/>, luettu 19.6.2022.
- "Jäsenet. Helinä Rautavaaran museon säätiö". Fingo. <https://fingo.fi/jasen/helina-rautavaaran-museon-saatio/>, luettu 11.11.2021.
- Jääskeläinen, Heikki. 2021. "Mielipide: Mikkelin hutiloiva ja haaskaava meno kyllästyttää". Länsi-Savo, julkaistu 5.2.2021. <https://www.lansi-savo.fi/paakirjoitus-mielipide/4007197>, luettu 7.6.2022.
- Jääskeläinen, Heikki. 2019. "Mielipide: Urpolan ja Urheilupuiston kouluja uhkaa purkaminen – miksi kaupunkilaisille ei ole kerrottu purkamishalun syitä?". Länsi-Savo, julkaistu 14.12.2019. <https://www.lansi-savo.fi/paakirjoitus-mielipide/3703810>, luettu 7.6.2022.
- "K11 Art Mall opens in Wuhan, China". 2021. Retail in Asia, julkaistu 3.5.2021. <https://retailinasia.com/in-markets/k11-art-mall-opens-in-wuhan-china/>, luettu 21.10.2021.
- Kasurinen, Riina. 2019. "Mannerheim seisoo ruumiskasan päällä Jani Leinosen näyttelyssä - "Tämä on kansallisen trauman purkamista"". Yle-uutiset, kulttuuri, julkaistu 7.6.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10821681>, luettu 8.6.2019.
- Kauppakeskukset 2020 -julkaisu. 2020. Suomen Kauppakeskusyhdistys ry. https://www.kauppakeskusyhdistys.fi/media/kauppakeskusjulkaisu/kauppakeskusyhdistys_julkaisu2020_low.pdf, luettu 16.4.2021.
- Kauppakeskukset 2022 -julkaisu. 2022. Suomen Kauppakeskusyhdistys ry. https://www.kauppakeskusyhdistys.fi/media/kauppakeskusjulkaisu/kauppakeskusyhdistys_julkaisu2022_6.pdf, luettu 18.6.2022.
- "Kevään Aarrepäiviä vietetään tällä viikolla". 2022. Kaupakeskus Akseli, 14.3.2022. <https://www.kauppakeskusakseli.fi/uutiset/kevaan-aarrepaisia-vietetaan-talla-viikolla>, luettu 5.7.2022.
- Kononen, Heidi. 2015. "Raha ei voi koskaan olla ainoa hyvän museokaman mittari". Yle uutiset, julkaistu 1.2.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-7771181>, luettu 6.4.2022.
- Kononen, Silja. 2019. "Hyvinkään kaupunginmuseo muutti kauppakeskus Willaan kuukausi sitten - historia kiinnostaa ja kävijäennätykset paukkuvat".

- Aamuposti, julkaistu 9.12.2019.
<https://www.aamuposti.fi/paikalliset/1188841>, luettu 11.6.2022.
- Kotilainen, Eija-Maija. 2013. "Onko etnografisilla museoilla tulevaisuutta Suomessa?". Museoviraston blogi, julkaistu 22.8.2013.
<http://blogi.nba.fi/2013/etnografisten-museoiden-tulevaisuus>, luettu 19.1.2021.
- Lehtinen, Tiina. 2001. "Tavoitteena ikuinen kuva. Suomen valokuvataiteen museon ensimmäinen vuosikymmen." Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos, taidehistoria.
<file:///C:/Users/KYTTJ~1/AppData/Local/Temp/tiilehti.pdf>, luettu 25.11.2021.
- "Liikkeet ja palvelut". Kauppakeskus Entresse. <https://entresse.fi/liikkeet-palvelut/>, luettu 14.5.2022.
- Lyy, Pia. 2019. "Hyvinkään kaupunginmuseo saa näyttelytilat Willasta – Lasten kaupunki avautuu entisen Anttilan kulmalle". Aamuposti, julkaistu 8.3.2019.
<https://www.aamuposti.fi/paikalliset/1304023>, luettu 10.6.2022.
- "Mannerheimin saappaan jäljillä". 2018. Mikkelin kaupunki, Issuu-julkaisu, julkaisu 29.11.2018.
https://issuu.com/mikkelinkaupunki/docs/se4978_mannerheim_fi_issuu, luettu 19.6.2022.
- Mattila, Susanna. 2016. "Sotahistorialliset museot jalkautuivat Hämeenlinnan keskustaan". Hämeen Yrittäjät, julkaistu 16.12.2016.
<https://www.yrittajat.fi/hameen-yrittajat/a/uutiset/546623-sotahistorialliset-museot-jalkautuivat-hameenlinnan-keskustaan>, luettu 7.10.2021.
- Mehtälä, Anssi. 2017. "Kauppakeskus Akseli ottaisi Mikkelin taidemuseon vaikka vakituisesti – tilat löytyisivät toisesta kerroksesta". Länsi-Savo, julkaistu 19.11.2017. <https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3732871>, luettu 6.6.2022.
- Mehtälä, Anssi. 2019. "Mikkelin taidemuseon Mannerheim-näyttely on vihastuttanut mutta myös ihastuttanut – se on osoittanut myös, miten erikoislaatuinen asema sotamarsalkalla Mikkelissä on". Länsi-Savo, julkaistu 3.9.2019. <https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3707969>, luettu 6.6.2022.
- "Meistä ja museoalasta. Erikoismuseot". Suomen museoliitto.
<https://www.museoliitto.fi/mikamuseo/erikoismuseot>, luettu 22.11.2021.
- "Meistä ja museoalasta. Museoalan lainsäädäntöä". Suomen museoliitto.
<https://www.museoliitto.fi/museoala/lainsaadanto>, luettu 20.3.2022.

- "Meistä ja museoalasta. Museot Suomessa". 2021. Suomen museoliitto.
<https://museoliitto.fi/museoala>, luettu 29.4.2021.
- "Meistä ja museoalasta. Taidemuseot". Suomen museoliitto.
<https://www.museoliitto.fi/index.php?k=8370>, luettu 5.11.2021.
- "Menetelmäpolkuja humanisteille". Jyväskylän yliopisto.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>, luettu 19.10.2021.
- "Mikkelin kulmilla. Mikkelin seudun kulttuuriperintöreitit". Mikkelin kaupunki, Issuu-julkaisu, julkaistu 22.11.2013.
https://issuu.com/mikkelinkaupunki/docs/mikkelin_kulmilla, luettu 17.6.2022.
- "Miltä näyttää tulevaisuuden kauppakeskuksissa? Kulutuskeskittymistä hiiliposiitivisiksi elämyskeitaiksi". 2021. Suomen Kauppakeskusyhdystys, julkaistu 29.9.2021.
<https://www.kauppakeskusyhdystys.fi/ajankohtaista/milta-nayttaa-tulevaisuuden-kauppakeskuksissa-kulutuskeskittymista-hiiliposiitivisiksi-elamyskeitaiksi.html>, luettu 2.7.2022.
- "Museoasetus 1312/1992". 1992. Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19921312>, luettu 4.11.2021.
- "Museokortti tänään 5-vuotias, kansa rakastui museoihin ja kulttuuri kiinnostaa enemmän kuin koskaan". 2020. Museokortti, STT-Info, julkaistu 5.5.2020.
<https://www.sttinfo.fi/tiedote/museokortti-tanaan-5-vuotias-kansa-rakastui-museoihin-ja-kulttuuri-kiinnostaa-enemman-kuin-koskaan?publisherId=65177263&releaseId=69880401&lang=fi>, luettu 25.6.2022.
- "Museolaki 15.3.2019/314". 2019. Finlex.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190314>, luettu 20.3.2022.
- "Museon historiaa". Suomen käsityön museo.
<https://www.craftmuseum.fi/museo-ja-yhteystiedot/museon-historiaa>, luettu 1.7.2022.
- "Museon historia: Vihtavarastolta valtakunnalliseksi erikoismuseoksi". Suomen valokuvataiteen museo. <https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/museoinfo/museon-esittely/museon-historia-vihtavarastolta-valtakunnalliseksi-erikoismuseoksi>, luettu 26.11.2021.
- "Museon säätio". Suomen valokuvataiteen museo.
<https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/museoinfo/museon-esittely/museon-saatio>, luettu 26.11.2021.

"Museot". Mikkelin kaupunki. <https://www.mikkeli.fi/museot>, luettu 9.11.2021.

Museotilasto.fi -verkkopalvelu. Vuosi 2017, 2019 ja 2020, käynnit ja avoinnaolo museokohteittain. Museovirasto. <https://www.museotilasto.fi/>, luettu 4.4.2022.

"Museotilastot 2020 julkaistu - museokäyntien määrä väheni koronavuotena". 2021. Museovirasto, STT-info, julkaistu 15.6.2021. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/museotilastot-2020-julkaistu---museokayntien-maara-vaheni-koronavuotena?publisherId=69817951&releaseId=69912239>, luettu 4.4.2022.

"Musiikkimuseo FAME toteutetaan yksityisen ja julkisen sektorin yhteisvoimin". 2019. Grannenfelt Finance Oy, STT info, julkaistu 1.10.2019. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/musiikkimuseo-fame-toteutetaan-yksityisen-ja-julkisen-sektorin-yhteisvoimin?publisherId=62769567&releaseId=69866388>, luettu 9.11.2021.

"Musiikkimuseo Famen alkutaival oli menestyksekkäs – yli puolet käynneistä tehtiin Museokortilla". 2019. Museot.fi, julkaistu 31.12.2019. <https://museot.fi/uutiset/musiikkimuseo-fame-20000-kavijaa>, luettu 30.3.2021.

Niinikangas, Ilona. 2021. "Lukijalta: Korkeatasoiset kulttuuripalvelut eivät aina tarvitse omia rakennuksia". Länsiväylä, julkaistu 11.10.2021. <https://www.lansivayla.fi/paakirjoitus-mielipide/4322349>, luettu 10.6.2022.

Oksala, Sari. 2016. "Museonurkka toimii kauppakeskus Linnassa". Hämeen Sanomat, julkaistu 19.12.2016. <https://www.hameensanomat.fi/kanta-hame/museonurkka-toimii-kauppakeskus-linnassa-178448/>, luettu 19.10.2021.

Pesonen, Matti. 2019. "Onko prosessi ymmärretty väärin?". Quality knowhow Karjalainen Oy, julkaistu 21.3.2019. <http://www.qk-karjalainen.fi/fi/artikkelit/prosessi/>, luettu 11.5.2021.

"Pohjakartta". Kauppakeskus Akseli. <https://www.kauppakeskusakseli.fi/pohjakartta>, luettu 14.5.2022.

"Päätöksenteko". 2022. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/laki/paatöksenteko>, luettu 20.3.2022.

Rahikka, Minna. 2021. "Lukijalta: Kulttuuri on kaikkien oikeus myös Espoon keskuksessa". Länsiväylä, julkaistu 30.9.2021. <https://www.lansivayla.fi/paakirjoitus-mielipide/4309191>, luettu 10.6.2022.

- Reinikainen, Arja. 2017. "Kansalaisfoorumissa perättiin pikaisia päätöksiä – Vitkuttelu taidemuseon ja siiloalueen asioissa kismittää". Länsi-Savo, julkaistu 14.12.2017. <https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3731934>, luettu 10.11.2021.
- Ryynänen, Anne-Marja. 2021. "Lukijalta: Kulttuuri vain harvojen oikeus Espoossa". Länsiväylä, julkaistu 25.9.2021. <https://www.lansivayla.fi/paakirjoitus-mielipide/4305080>, luettu 10.6.2022.
- "Sano se: Jukurit, opetelkaa ampumaan kunnon lämäreitä!". 2019. Länsi-Savo, julkaistu 19.12.2019. <https://www.lansi-savo.fi/paakirjoitus-mielipide/3703627>, luettu 7.6.2022.
- "Sano se: Juvan kohilla horsmat ja voikukat hirveen näköisinä kasvustoina tien varsilla". 2019. Länsi-Savo, julkaistu 17.6.2019. <https://www.lansi-savo.fi/paakirjoitus-mielipide/3710849>, luettu 7.6.2022.
- Scott, Chadd. 2018. "Vincent Van Gogh Coming To A Mall Near You". Forbes, julkaistu 3.9.2018. <https://www.forbes.com/sites/chaddscott/2018/09/03/vincent-van-gogh-coming-to-a-mall-near-you/?sh=23ca15066a2e>, luettu 7.10.2021.
- Sirén, Vesa. 2017. "Suomeen saadaan viimein musiikille oma museo – Pasilaan nouseva musiikkimuseo etsii nimiä Suomen Hall of Fame -kunniagalleriaan". Helsingin sanomat, julkaistu 25.10.2017. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005422722.html>, luettu 5.11.2021.
- "Suomen kansallismuseo ja Musiikkimuseo Fame yhteistyöhön". 2019. Kansallismuseo, julkaistu 15.10.2019. <https://www.kansallismuseo.fi/fi/ajankohtaista/suomen-kansallismuseo-ja-fame-yhteistyohon>, luettu 9.11.2021.
- "Suomen valokuvataiteen museo on laajentanut toimintaansa Kämp Galleriaan Helsingin ydinkeskustaan. Kaapelitehtaan museo jatkaa toimintaansa normaalisti". Suomen valokuvataiteen museo. <https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/museoinfo/medialle/yksi-museo-kaksi-osoitetta>, luettu 30.3.2021.
- "Säätiölaki 1192/2005". 2015. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20051192>, luettu 20.3.2022.
- Takala, Anna. 2021. "Kaksi suurta ostoskeskusta hönkii toistensa niskaan aivan vieressä Espoon keskuksessa: Mistä molemmille riittää asiakkaita?". Helsingin Sanomat, julkaistu 3.5.2021. <https://www.hs.fi/kaupunki/espoo/art-2000007951406.html>, luettu 18.6.2022.

- Tarkka-Tierala, Hannele. 1998. "Weegee-talosta kulttuurihautomo". Helsingin-Sanomien, julkaistu 21.4.1998. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003710842.html>, luettu 21.11.2021.
- "Tennispalatsi". Arkkitehdit NRT. <http://n-r-t.fi/2/tennispalatsi/>, luettu 23.10.2021.
- "Tennispalatsi". 2021. My Helsinki. <https://www.myhelsinki.fi/fi/n%C3%A4e-jakoe/n%C3%A4ht%C3%A4vyydet/tennispalatsi>, luettu 23.10.2021.
- Tichonova, Angelica. 2019. "How malls collaborate with museums". Marketmedia, julkaistu 6.9.2019. <https://marketmedia.ru/media-content/how-malls-collaborate-with-museums/>, luettu 19.11.2021.
- "Tietoa Akselistasta". 2022. Kauppakeskus Akseli. <https://www.kauppakeskusakseli.fi/tietoa-akselista>, luettu 17.6.2022.
- "Tietoa museosta. Henkilökunta". Helinä Rautavaaran museo. <https://helinamuseo.fi/tietoa-museosta/>, luettu 11.11.2021.
- "Tietoa museosta. Kokoelma". Helinä Rautavaaran museo. <https://helinamuseo.fi/tietoa-museosta/>, luettu 13.11.2021.
- "Tietoa museosta". Musiikkimuseo Fame. <https://musiikkimuseofame.fi/suomalaisen-musiikin-hall-of-fame/tietoa-museosta/>, luettu 16.11.2021.
- Timonen, Aaro. 2018. "Tennispalatsi: historia ja käyttötarkoitusten muutokset". Kandidaatintyö, Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos, arkkitehtuuri. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/36120/bachelor_Timonen_Aaro_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y, luettu 11.7.2022.
- Tuominen-Halomo, Anneli. 2019. "Ensimmäisenä Suomessa: Museo muuttaa kauppakeskukseen Espoossa - "Sijainti herättänyt kiinnostusta"". Länsiväylä, julkaistu 25.8.2019. <https://www.lansivayla.fi/paikalliset/1343400>, luettu 15.2.2021.
- Tuominen-Halomo, Anneli. 2017. "Ovet auki maailmalle - Helinä Rautavaaran museo tekee kiinnostavaa yhteistyötä". Länsiväylä, julkaistu 24.8.2017. <https://www.lansivayla.fi/paikalliset/1576382>, luettu 24.11.2021.
- "Tyhjä kaupunkitila herää henkiin - Hämeenlinnaan uusi taiteen laboratorio entisen kauppakeskus Linnan tiloihin". 2020. Upeart, tiedote, julkaistu 13.2.2020. <https://www.mynewsdesk.com/fi/upeart/pressreleases/tyhjae-kaupunkitila>

heraeae-henkiin-haameenlinna-uusi-taiteen-laboratorio-entisen-
kauppakeskus-linnan-tiloihin-2972312, luettu 19.10.2021.

”Uusi K1 tuo Valokuvataiteen museon takaisin keskustaan”. 2020. Tradeka, blogi,
julkaistu 20.8.2020. [https://www.tradeka.fi/blogi/uusi-k1-tuo-
valokuvataiteen-museon-takaisin-keskustaan](https://www.tradeka.fi/blogi/uusi-k1-tuo-valokuvataiteen-museon-takaisin-keskustaan), luettu 29.11.2021.

”Uutta Entressessä: Helinä Rautavaaran museo osaksi Entressen palveluja”. 2019.
Entresse kauppakeskus, julkaistu 17.9.2019.
[https://entresse.fi/2018/09/17/uutta-entressessa-helina-rautavaaran-museo-
osaksi-entressen-palveluja/](https://entresse.fi/2018/09/17/uutta-entressessa-helina-rautavaaran-museo-osaksi-entressen-palveluja/), luettu 24.11.2021.

”Vaiveron myllytila”. Hyvinkään kaupunki. [https://www.hyvinkaa.fi/kaupunki-ja-
hallinto/hyvinkaatietao/historia/vaiveron-myllytila/](https://www.hyvinkaa.fi/kaupunki-ja-hallinto/hyvinkaatietao/historia/vaiveron-myllytila/), luettu 22.11.2021.

”Verkkojulkaisut. Kyselyt ja tutkimukset: Valtakunnallinen kävijätutkimus 2021”.
2021. Suomen museoliitto. <https://www.museoliitto.fi/kavijatutkimus2021>,
luettu 5.4.2022.

”Viiden aistin museokeskus avautuu portaittain Kaapelitehtaalla”. Suomen
valokuvataiteen museo.
[https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/museoinfo/tiedotteet/viiden-aistin-
museokeskus-avautuu-portaittain-kaapelitehtaalla](https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/museoinfo/tiedotteet/viiden-aistin-museokeskus-avautuu-portaittain-kaapelitehtaalla), luettu 29.11.2021.

Vuorela, Kirsti. 2019. ”Jo etukäteen kohua herättänyt Jani Leinosen näyttely
Mannerheim-muistomerkin uusi suunnittelukilpailu avautuu Mikkelin
taidemuseossa – Katso kuvat näyttelystä”. Länsi-Savo, julkaistu 7.6.2019.
<https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3711265>, luettu 7.6.2022.

Vuorela, Kirsti. 2019. ”Uutisen takaa: Ylenkatsooko Mikkelin kaupunki perinnöksi
saamaansa arvotaidetta? – Graniittitalon sulkeuduttua muun muassa
Järnefeltin ja Schjerfbeckin teoksia makaa varastoissa ympäri kaupunkia”.
Länsi-Savo, julkaistu 14.12.2019. [https://www.lansi-
savo.fi/paikalliset/3703804](https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/3703804), luettu 7.6.2022.

”WeeGee-talon historia ja arkkitehtuuri”. Näyttelykeskus WeeGee.
[https://www.espoo.fi/fi/nayttelykeskus-weegee/
weegee-talon-historia-ja-
arkkitehtuuri](https://www.espoo.fi/fi/nayttelykeskus-weegee/weegee-talon-historia-ja-arkkitehtuuri), luettu 2.11.2021.

”Willan pohjakartta”. Kauppakeskus Willa.
<https://www.kauppakeskuswilla.fi/pohjakartta>, luettu 14.5.2022.

KIRJALLISUUS

- Asikainen, Eveliina ja Kirsi Mäkinen. 2013. "Jalat muistavat ja askeleet kertovat. Kehollinen muistaminen kaupunkiluonnossa". Teoksessa *Muistin kaupunki: Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Toimittaneet Katri Lento ja Pia Olsson. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 129–162.
- Enges, Pasi, Anne Heimo, Tiina Mahlamäki ja Timo, J. Virtanen. 2015. "Tila, paikka ja ympäristö". Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*. Toimittanut Jaana Kouri. Turku: Painosalama Oy, 133–150.
- Gray, Clive ja Vikki McCall. 2020. *The role of today's museum*. New York: Routledge.
- Grincheva, Natalia. 2020. *Global Trends in Museum Diplomacy: Post-Guggenheim Developmen*. New York: Routledge.
- Hautajärvi, Harri, toim. 2017. *Rakennetun Suomen tarina*. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Heinimäki, Heikki. 2006. *Kaupun toimintaympäristö*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Honkanen, Jenna. 2020. "Museot, jotka muuttivat kauppakeskuksiin". *Museo-lehti*, nro. 1 (2020): 42–45.
- Hyvönen, Paula. 2018. "Airion kokoelman tie Mikkeliin". Teoksessa *Taide on minun matkani: Martti Airion taidekokoelma*. Toimittanut Paula Hyvönen. Helsinki: Parvs, 100–117.
- Kinanen, Pauliina. 2007. "Icomin eettiset ohjeet". Teoksessa *Museologia tänään*. Toimittanut Pauliina Kinanen. Helsinki: Suomen museoliitto, 132–134.
- Kinanen, Pauliina, toim. 2009. *Museologia tänään*. Helsinki: Suomen museoliitto.
- Kostet, Juhani. 2007. "Kokoelmien muodostuminen". Teoksessa *Museologia tänään*. Toimittanut Pauliina Kinanen. Helsinki: Suomen museoliitto, 136–162.
- Kouri, Jaana, toim. 2015. *Askel kulttuurien tutkimukseen*. Turku: Painosalama Oy.
- Laaksonen, Esa. 2007. "Arkkitehtuuri". Teoksessa *Maamme Suomi*. Toimittaneet Anssi Mäkinen ja Veikko Kallio. Helsinki: Weilin + Göös, 462–481.
- Lahtinen, Anu. 2017. *Hyvät, pahat ja hyvinkääläiset: Hyvinkään seudun historia*. Helsinki: Siltala MMXVII.

- Laitinen, Päivi. 2019. *Reissunaisia. Seikkailijoita, tutkijoita ja edelläkävijöitä*. Helsinki: Tammi.
- Lento, Katri ja Pia Olsson. 2013. "Kaupunki, muistot ja muistaminen". Teoksessa *Muistin kaupunki: Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Toimittaneet Katri Lento ja Pia Olsson. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–27.
- Lento, Katri ja Pia Olsson, toim. 2013. *Muistin kaupunki: Tulkintoja kaupungista muistin ja muistamisen paikkana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mikkelin graniittitalon rakennushistoriaselvitys. 2017. Osuuskunta Mikkelin Mediaali. Julkaistu 3.4.2017, päivitetty 11.4.2017.
- Mäkelä, Asko. 1999. "Ensimmäinen kattaus". Teoksessa *Valoa: otteita suomalaisen valokuvan historiaan 1839-1999*. Toimittaneet Jukka Kukkonen ja Tuomo-Juhani Vuorenmaa. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo, 6–7.
- Niskanen, Aino. 2017. "Kulttuurin ja vapaa-ajan tiloja koko kansalle". Teoksessa *Rakennetun Suomen tarina*. Toimittanut Harri Hautajärvi. Helsinki: Rakennustieto Oy, 164–195.
- Pettersson, Susanna ja Pauliina Kinanen, toim. 2010. *Suomen museohistoria*. Toimittaneet Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Puntanen, Pia. 2012. *Maamerkit 1912: Mikkelin kaupungintalo, Naisvuoren torni, kauppahalli, satamapaviljonki, graniittitalo*. Mikkeli: Mikkelin kaupunki.
- Rönkkö, Marja-Liisa. 2010. "Museorakennukset ja näyttämisen taide". Teoksessa *Suomen museohistoria*. Toimittaneet Susanna Pettersson ja Pauliina Kinanen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 229–261.
- Samis, Peter ja Mimi Michaelson. 2017. *Creating the Visitor-Centered Museum*. New York: Routledge.
- Strömman, Kasper. 2020. "Arkkitehtuurin vuodet 2010-2019". Teoksessa *Toista sataa. Suomen itsenäisyyden ajan arkkitehtuuria vuosi vuodelta*. Toimittanut Lauri Louekari. Espoo: AtlasArt, 201–219.
- Vilkuna, Janne. 2009. "Museologian vaihteita". Teoksessa *Museologia tänään*. Toimittanut Pauliina Kinanen. Helsinki: Suomen museoliitto, 44–65.